

ΑΝΤΑΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΑΙΤΗΜΑ
Σ ΜΑΞΙΜΟΥ: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
Π. ΚΕΡΑΣΣΩΤΗ: ΜΙΑ ΑΝΤΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ
ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΒΑΜΒΑΚΙΟΥ
Δ. ΚΙΣΚΥΡΑ: ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΒΑΡΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
Α. ΚΡΙΔΡΗ: ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ
Μ. ΣΤΡΙΓΓΑΡΗ: Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑ
ΣΤΙΓΜΕΣ: ΟΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ. — Η ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΤΩΝ Σ.Ε.Κ. — Η ΣΤΑΦΙΔΑ. — Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΚΕΜΠΕΚ ΚΑΠ

10

ΧΡΟΝΟΣ Δ. ΤΕΥΧΟΣ

ΑΘΗΝΑ 20—10—1945

Α Ν Ο Ι Κ Ο Δ Ο Μ Η Σ Η

"ANTAEUS"	
FORTNIGHTLY REVIEW DEVOTED TO THE STUDY OF THE PROBLEMS OF REHABILITATION AND RECONSTRUCTION	
CONTENTS	
A National Claim	Editorial
Greek Foreign Trade	S. Maximos
An Antinational Conspiracy around the Scandal of Cotton Processing	P. Kerassotis former - Director of the Ministry of Supply Textile Department
Greek Mineral Ressources and the Possibilities for the Creation of Heavy Industry.	D. Kiskiras Geologist
Expansion and Intensification of Cultivation.	A. Kriaris Agriculturist
The Criminal's personality cardinal Problem of Criminal Policy	M. Stringaris Lecturer in the A- thens University
Points	

"ANTÉE"	
REVUE BIMENSUELLE POUR L'ETUDE DES PROBLÈMES DE LA RECONSTRUCTION	
SOMMAIRE	
Article du fond	
Le commerce extérieur de la Grece	S. Maximos
Conspiration antinationale autour du scandal du cotton	P. Kerassotis
Nos richesses minerales et les possibilités d'une industrie lourde en Grece.	D. Kiskiras Geologe
Expansion et intensité des cultures.	A. Kriaris Agronome
La personnalité du criminel, problème fondamental d'une politique contre le crime	N. Strigaris Professeur agregé à l'Universite d'Athènes
Mises au point	

Συνδρομές
Για έξη μήνες δραχ. 1.800 Για τρείς μήνες δραχ. 900
Για τις Τράπεζες και τους Όργανισμούς το χρόνο δραχ. 7.500
Διαφημίσεις
Ολόκληρη σελίδα δραχ. 16.000 Μισή σελίδα δραχ. 9.000

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΙΝΩΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ Α. Χορδ
ΗΜΕΡΟΜ. 24-10-81
ΑΡΙΘ. 30350

ΑΝΤΑΙΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Α.
ΑΡΙΘ. 10
20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
1945

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ: ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ: Δ. ΜΠΑΤΣΗΣ
ΑΘΗΝΑ, ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 3 — ΤΗΛΕΦ. 21-066

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ
ΔΡΑΧΜΕΣ 150

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΑΙΤΗΜΑ

Η πολιτική κρίση που κατέληξε σε μια εξασφαλιστική λύση, περιέπλεξε δε έτσι πάλι πολύ την εσωτερική μας κατάσταση, επέδρασε άμεσα και αποσυνθετικά στην όλη εξέλιξη της οικονομικής μας ζωής. Στην ουσία μια από τις αιτίες που οδήγησαν στο κυβερνητικό αδιέξοδο ήταν η εξάρθρωση της οικονομίας, εξάρθρωση νομισματική, παραγωγική, δημοσιονομική, που αποκορυφώθηκε με την πτώση του Βαρβαρέσου, δηλαδή με την άνατρωση της πολιτικής που επιζητούσε να σταθεροποιήσει σ' ένα ωριμαμένο χαμηλό επίπεδο τις τιμές και τα ήμερομίσθια. Η τραπεζοβιομηχανική ολιγαρχία με την αχαλίνωτη κερδοσκοπία της έγινε έτσι ο απόλυτος και αδέσμευτος κυρίαρχος της εθνικής αγοράς, παρέλυσε δε με την διαλυτική και αναρχική επέμβασή της κάθε συνοχή, που θα ήταν δυνατό να δημιουργηθεί από μια συντονισμένη κινητοποίηση των συντελεστών της οικονομίας. Φθάσαμε έτσι στην εγκατάλειψη κάθε προσπάθειας για την οικονομική μας ανασυγκρότηση και αυτό είναι το πιο χαρακτηριστικό της στιγμής.

Πρέπει ως τόσο να σημειώσουμε την διπλή εμφάνιση των παρασιτικών στρωμάτων, στο προσκήνιο. Τον αποσυνθετικό ρόλο τους στο πεδίο της πρακτικής οικονομικής δράσεως από το ένα μέρος, όπου διεκδικούν απόλυτη και ανεξέλεγκτη κυριαρχία προς το σκοπό του μεγαλύτερου κέρδους και την ύποκριτη δημόσια εμφάνισή τους—άμεση ή έμμεση—από το άλλο μέρος, όπου παρουσιάζονται με προτάσεις και προγράμματα, όπως του Έπιμελητηρίου Αθηνών ή με ανακοινώσεις γεμάτες από ύποπτο ένδιαφέρον για την ανασυγκρότηση της εθνικής οικονομίας. Σ' αυτή την τελευταία εμφάνισή τους συνεπικουρούνται και από αντιδραστικές πολιτικές ομάδες και από τον ίδιο τον Αντιβασιλέα, που στο διάγγελμά του αιτιολογεί την απ' ευθείας ανάληψη της εξουσίας με επιχειρήματα κατά το οικονομικό αδιέξοδο. Θα ήταν αλλόκοτο να δεχθούμε ότι τα ολιγαρχικά στρώματα που αντιδρούν τόσο επίμονα σε οποιαδήποτε σκέψη για την οικονομική ανασυγκρότηση, κάθε δε βήμα τους είναι και μια σειρά σκανδάλων που αναγράφονται στον καθημερινό τύπο, ότι τα ίδια αυτά στρώματα που έχουν υποχέιρα τα κυριότερα παραγωγικά και οικονομικά όργανα, θα δεχότανε ποτέ να αντικρουσθεί άμεσα, σταθερά, θετικά και προς το κοινό συμφέρον το όλο πρόβλημα της οικονομικής μας ανασυγκρότησης.

Το να προγραμματισθεί η οικονομική ανασυγκρότηση σημαίνει να απομακρυνθεί και από το κυβερνητικό παρα-

σκήνιο και από την δημόσια ζωή η ολιγαρχία του πλούτου, που βλέπει όλο το παρόν και το μέλλον της οικονομίας μας σαν μια μεγάλη ιδιωτική επιχείρηση ή σαν ένα σύμπλεγμα πολλών μαζί επιχειρήσεων που αποβλέπουν στο ατομικό κέρδος. Σημαίνει να αποκατασταθεί πολιτική ομαλότητα, δηλαδή να αναρμονισθεί η πολιτική εξουσία με τις μάζες του λαού, τα αιτήματα, τις ανάγκες του. Να γίνει μια εξουσία δημοκρατική που να προτάσσει το κοινό και όχι το εγωιστικό συμφέρον μιας κερδοσκοπούμενης ολιγαρχίας, σε κάθε της ενέργεια. Αν αυτό δεν γίνει τα συμπτώματα της οικονομικής αναρχίας θα πολλαπλασιασθούν, έχουμε δε ογκώδη απόδειξη την κίνηση των τιμών και της χρυσής λίρας κατά το τελευταίο δεκαπενθήμερο. Η αποσυνθετική αυτή κατάσταση καταδεικνύει ότι η ολιγαρχική κερδοσκοπία είναι αντισυμβαλλόμενη παράγοντας και αντιστρατεύεται συνειδητά σε κάθε ανασυγκρότηση.

Όμως η οικονομική μας ανασυγκρότηση είναι κατεπείγουσα και αφορά το σύνολο του έθνους. Χωρίς αυτήν καμία σταθερότητα, καμία δράση για την οριστική ανοικοδόμηση δεν είναι νητή στη χώρα μας. Το σημείωσε χαρακτηριστικά στον τύπο και ο γερουσιαστής Πέπερ, κατά την διάβασή του από την πρωτεύουσά μας πριν από μερικές ημέρες, συνέδεσε δε με σαφήνεια την οικονομική σταθερότητα με την πολιτική. Το ίδιο έχει από καιρό τονίσει ο «Ανταίος».

Η προσπάθεια που καταβάλλουμε σήμερα να κινήσουμε όλες τις ανιδιοτελείς ενέργειες του έθνους, δηλαδή την πλειάδα των οικονομολόγων και τεχνικών καθώς και άλλων από άλλες επιστήμες, προς το σκοπό να ανασυγκροτηθεί η οικονομία ή ελληνική και να ανοικοδομηθεί η Ελλάδα σε υψηλότερα επίπεδα, συναντά συστηματική αντίδραση και το γνωρίζουμε. Όμως αυτό που ο «Ανταίος» επιδιώκει είναι αίτημα πανελλήνιο, το υιοθετεί όλος ο ελληνικός λαός και στηρίζεται στην πραγματικότητα. Όσο δε παραγνωρίζεται και παραμελείται και αναβάλλεται, τόσο η οικονομική μας κατάσταση χειροτερεύει και ο τόπος ωθείται σε αδιέξοδο.

Η τυφλή δίψα του ατομικού κέρδους δεν δημιουργεί σταθερότητα και ανασυγκρότηση, αλλά αθλιότητα και ένοχο πλουτισμό. Η εδυναιχτική και συλλογική ανέργεια για την οικονομική ευστάθεια είναι άσυμφορη με την διψαλέα τάση της ολιγαρχίας προς το ατομικό κέρδος. Αλλά μόνον αυτή μόνη μπορεί να δώσει στον τόπο μας, ότι ζητεί: την άμεση, θετική και σταθερή ανασύσταση της οικονομικής του ζωής.

Ο "ΑΝΤΑΙΟΣ",

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ

I.—Προκειμένου για το ιστορικό μέρος—ως και τη Μικρασιατική καταστροφή—δταν λέμε ελληνικό εμπόριο πρέπει να έχουμε υπ' όψη μας μία έκτεταμένη εμπορική δραστηριότητα μέσα και έξω απ' το ελεύθερο ελληνικό Κράτος, στις αγορές και στις περιοχές της 'Αν. Μεσογείου, της 'Ανατολής και Μαύρης Θάλασσας. Έννοούμε δηλαδή μία δράση ελληνικών κεφαλαίων όχι μονάχα στην καθαυτό 'Ελλάδα μα και στις γειτονικές ζώνες που αποτελέσανε άλλοτε το χώρο της 'Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, εκτός αυτό δε και τα ξένα εμπορικά διαμετακομιστικά ή μεταφορικά κέντρα που πλαισιώνανε, τροφοδοτούσανε και εκμεταλλεύονταν αυτό το χώρο (Νότια Ρωσία, Δούναβις, Τερζέστη, Λιβόρνο, Μασσαλία, Αίγυπτο). Πάνω σε μία τέτοια εμπορική εξάπλωση, που την υποβαστάζανε κατεσπαρμένοι μὲν στα παράλια ωστόσο όμως συμπαγείς εθνικοί ὄγκοι, στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο η πολιτική της Μεγάλης 'Ιδέας.

II.—Τό 'Ελληνικό εμπόριο στάθηκε απ' την αρχή σαν ενδιάμεσο ανάμεσα στην προηγούμενη καπιταλιστική Δυτική και Μέση Εύρωπη και στην καθυστερημένη 'Ανατολή. Ο ρόλος του δεν υπήρξε κυρίαρχος παρά σε ὀρισμένες περιορισμένες περιπτώσεις και έντελως συμπτωματικά. Όπως κατά τον αποκλεισμό της ηπειρωτικής Εύρώπης επί Ναπολέοντα, όπως κατά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο τοῦ 1878, δηλαδή στις περιπτώσεις εκείνες, που η εμπορική δράση ήτανε εξαρτημένη από ναυτική ὑπεροχή, ήτανε δηλαδή εμποροναυτική δράση παλιν τοῦ καπιταλιστικοῦ τύπου. Ο κερδοσκοπικός αὐτός χαρακτήρας τοῦ ελληνικοῦ εμπορικοῦ κεφαλαίου τὸ ὠθοῦσε ἀδιάκόπα στὸ νὰ ἀναζητῇ τὰ περιθώρια τοῦ κέρθους του μέσα στὰ μεγαλύτερα—μέγιστα—κέρδη τῶν μεγάλων εμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Εὐρώπης, πού κυριαρχοῦσανε στὶς αγορὲς τῆς 'Ανατολῆς. Ἐγινε ἔτσι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὑποχείριος συνεργάτης στὸ ἔργο τῆς χωρὶς προηγούμενο καταλήστευσης τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας τῶν χωρικῶν κάθ' ἐθνότητος, πού τὰ συνεκέντρωνε σὺν πρῶτες ὅλες, γιὰ λογαριασμὸ τῶν ξένων ἢ γιὰ τὴν μεταπώλησίν τους στοὺς ξένους. Αὐτὸ μᾶς ἐξηγεῖ γιὰ ποῖο λόγο κάθε κίνημα ἐθνικῆς ἀφύπνισης στὰ Βαλκάνια καὶ τὶς περιοχές τῆς Ἑγγύς 'Ανατολῆς—Ρουμανία (!), Βουλγαρία, Τουρκία, Αἴγυπτο, Ἀλβανία, Σερβία—συνοδευότανε ἢ κατέληγε πάντα σ' ἓναν ἀνθελληνικὸ διωγμὸ.

III.—Ἡ οὐσία ἀνεξάρτητου ελληνικοῦ Κράτους καὶ κατὰ συνέπεια ἐθνικῆς ἀγορᾶς δὲν εἶχε διόλου σὺν ἐπακόλουθο νὰ μετατοπισθεῖ ὁ ἄξονας τῆς ἐλληνικῆς εμπορικῆς δράσης στὸ ἐλεύθερο Βασίλειο. Τὰ ἐλληνικά ἐμπορικά κεφάλαια παραμένανε κατεσπαρμένα στὸν ἐξῆς ὅσον πού προαναφέραμε (!). Ἐκεῖ ὁ κύκλος τῆς

(1) Σ' ἓνα ἄρθρο «Ο 'Ελληνογερμανικὸς Δούναβις» (Οικονομικὴ Ἐπιθεώρηση 1875—Ἰανουάριος) διαβάζουμε πὺς «ὁ κύριος ὀργανισμὸς τῆς ζωῆς τῆς ἐπὶ ἐμπορικῇ ἰδίᾳ ἀποψίν παριστᾷ νῦν σπουδαίωτατον ἀνταγωνισμὸν μεταξὺ δύο ἰσχυροτάτων ἀλλοεθνῶν διὰ τὴν Ρουμανίαν στοιχείων ἐπὶ 'Ελληνισμοῦ καὶ τοῦ Γερμανισμοῦ». Ἐπὶ εἰσπραθέντων κατὰ τὸ 1872 ναυτικῶν ἀπὸ τὸν Κάτω Δούναβιν δικαιοφάντων 1.580.476 δρχ. :

357.943 ἑλληνικά — 210.897 γερμανικά
Ἐκτός αὐτῶν οἱ Ἕλληνες εἶχανε τὸ ἐμπόριο τῶν σιτηρῶν στὰ χέρια τους :

Ἀπὸ τῆς καλλιέργειας π.χ. τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἐν ταῖς παρά τῶν Δούναβιν χώραις ἐν αἷς οἱ Ἕλληνες παριστάνονται ὡς γεωμισθῶνται (ὅπως καὶ στὴν Αἴγυπτον) μέχρι τῶν ἐν τῇ Δούβῃ ἀγορῶν ἐν αἷς παριστάνονται ὡς πωληταί.

(2) Στὴ χρηματικὴ ἀγορὰ τῆς Πόλεως ἐπὶ 11 μεγάλων τραπεζῶν καὶ ἑμπορικῶν ἑταιρειῶν οἱ ἑταίροι Τραπεζῶν Βερλίν, Κόσσοβη, Τραπεζὶς Κολομβία καὶ Παρίσι, ἡ Ὁθωμανικὴ Ἐμπορικὴ Ἐταιρεία καὶ τὸν Τροχικὸν δρόμον ἦτανε ἡλληνικά κεφάλαια.

Κατὰ τὸ 1859 αἱ καταθέσεις ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἦτανε 6.950.456 δρχ. καὶ κατὰ τὸ 1873 δρχ. 23.686.874. Ταμειυτήρια 471.415 δρχ.

δράσης τους ἦτανε πολὺ μεγαλύτερος ἀπ' ὅτι στὴν καθαυτὴν 'Ελλάδα, ὅπου μὴ μοιτάρχαι ἀπόλυτη, μ' ἓνα ἄμεσο τοιφλικάδικο περιβάλλον, κατέλιβε κάθε παραγωγὴ καὶ κάθε ἐμπορικὴ δραστηριότητα. Ἀς σημειωθεῖ ὅτι στὰ 1870 σ' ἓνα πληθυσμὸ ἀπὸ 1% περίπου ἑκατομμύριο κατοίκους 31.000 μόνον εἶχανε ἔγγειο ἰδιοκτησία κτήματα ἢ ἀκίνητα. Ὑπὸ τὶς συνθήκες αὐτὲς ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις τῆς χωρικῆς μάζας ἦτανε μηδαμινή, ἐνῶ οἱ μικρὲς πόλεις δὲν ἀποτελοῦσανε ἀγορὲς ἀξιοσημειώτες. Φέρνανε λιγοστὰ ἐμπορεύματα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην (10—12 ἑκατομμύρια δραχμὲς ἦτανε ὅλες οἱ εἰσαγωγές) καὶ βγάζανε στὸ ἐξωτερικὸ μερικὰ αὐτοῦσια προϊόντα ὅπως τὸ κρασί (3—4 ἑκατομμύρια ὀκάδες) καὶ ἡ σταφίδα (60.000—70.000 τόννους περίπου Κορινθιακὴ καὶ 45.000 καντάρια (πρὸς 44 ὀκάδες ἢ 78) σουλτανίνα) συνολικῆς ἀξίας 20—25 ἑκατομ. δηλαδή ἓνα σύνολο ἐξωτερικῆς ἐμπορικῆς κίνησης ἀπὸ 30—35 ἑκατομ. Κατὰ τὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς (2.300 χιλ. στρέμ.) ἀπὸ τὰ ὅποια 25.000 καπνὸς καὶ 21 χιλ. βαμβάκι, δὲν ἔπερνουσε τὰ 40—44 ἑκατομ. πού θὰ πεί ὅτι τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο ἦτανε ἴσο πρὸς τὰ 75% τῆς παραγωγῆς (!).

IV.—Ὅσοι οἱ δεσμοὶ ἀνάμεσα στὰ Ἑλληνικά κεφάλαια τῆς καθαυτῆς 'Ελλάδας καὶ τῶν γύρω περιοχῶν δυνάμυνανε χάρις καὶ στὸ καθεστῶς τῶν Διαμοληγήσεων, ἔχουμε δὲ κατὰ τὴν περίοδο 1870—80 μὴ εἰσδο κεφαλαίων μερικὴ σὲ βιομηχανίες πού ἐργάζονται καὶ γιὰ τὴν ἐξαγωγή (!) Κεφάλαια ἐπίσης εἰσπνδυνε καὶ στὶς μεγάλες γεωεκτάσεις (!) πρὸς μηχανικὴ καλλιέργεια κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδο καὶ λίγο βραδύτερα καθὼς καὶ σὲ μεταλλευτικὲς ἐπιχειρήσεις (Λαύριο) σημειώνεται δὲ κάποια μεταβολὴ ἀσημαντὴ, ἀλλὰ χαρακτηριστικὴ στὴ σύνθεση τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ἐτσι, ἀπὸ μὴ ἀνάλυση πού ἔχουμε τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν ἐπὶ τὴν 'Ελλάδα τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ 1875 φαίνεται ὅτι ἀνάμεσα στὰ ἐξαγόμενα εἶδη εἶναι καὶ δέματα κατεργασμένα καὶ νήματα καὶ σαποῦνι. Γενικά ὅμως ἡ εἰκόνα ἔχει ἔτσι :

Αὐγούστος 1875	Ἐξαγωγές	σύνολο :	6.769.987 δρχ.
	Σταφίδα		4.308.524
	Λάδι		945.758
	Σῶκα		450.400
	Δέρματα		414.388
	Νήματα		100.694
	Καπνὸς		94.340
	Σαποῦνι		75.573
	Βελανίδι		62.350

(1) Κατὰ τὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα κυκλοφοροῦσανε 16 ἑκατομ. δρχ. τραπεζογραμμάτια καὶ οἱ καταθέσεις φθάνανε τὰ 7 ἑκατομ. Στὸ Ταμεῖο τὸ ἔτος 1880

ὁ πληθυσμὸς ἦτανε : 1.089.866
Καλλιεργούμενες ἐκτάσεις στρέμ. 2.369.696 (2.292.097 δημητριακὰ)
Ἀξία παραγωγῆς 43.432.515 δρχ. (Καπνὸς 25.956) (βάρβα 21.104)
Τραπεζογραμμάτια δρχ. 16.000.000
Καταθέσεις 7.000.000
Σταφίδα (Κορ.) Τόννοι 65.000 (περίπου) Σουλτ. Ραζ. σταθρ. 45.000

(2) Ἐξαγωγή σαποῦνιων	Καντάρια	δρχ. (χιλ.)
1862	1571	78
1863	4823	331
1864	3626	156
1865	1.6970	563
1866	25.366	750
1867	16.468	758
1868	15.781	730
1869	17.661	877
1870	14.913	638
1871	10.360	465

(3) Κατὰ τὰ ἐτῆ 1870—1873 μὴχανε μηχανήματα ἀξίας 650 χιλ. δρχ. καὶ γεωργικά ἐργαλεῖα ἀξίας 150 χιλ. δρχ.

Ἡ ἀναλογία ἀνάμεσα σὲ πρῶτες ὕλες καὶ βιομηχανικά προϊόντα στὴν ἐξαγωγή εἶναι, ὅπως βλέπουμε 9:1, πράγμα πού κάνει τὸν ἀρθρογράφου τῆς «Οικονομικῆς Ἐπιθεώρησης» τοῦ καιροῦ νὰ πεί : «ἐπομένως ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι κυρίως ἐξαγωγικὸς πρῶτων ὑλῶν τόπος καὶ ὅτι ἡ βιομηχανικὴ αὐτῆς ἀνάπτυξις εἶναι σταθερῶς προσδοκία τοῦ μέλλοντος».

Στὶς εἰσαγωγές πάλι :

Σύνολο	9.041.022
Ὑφάσματα	2.849.374
Δημητριακὰ	1.530.811
Δέρματα	1.000.987
Ξυλεία	516.636
Ζάχαρη	352.001
Κάρβουνο	297.706
Σίδερο	275.194
Καφές	125.651
Ποτὰ	119.676

Ὅπως βλέπει κανεὶς ἀπὸ τὰ εἰσαγόμενα εἶδη οὔτε τὸ ἓνα τέταρτο δὲν προορίζεται γιὰ τὴν παραγωγή. Τὰ δέρματα (ἀκατέργαστα), τὸ κάρβουνο, τὸ σίδερο (ἀκατέργαστο 127.944 δρχ.) καὶ ἡ ξυλεία δὲν ἐκπροσωποῦνε παρὰ μὴ ἀξία ἀπὸ 1.854.451 δρχ. ἀπέναντι στὸ σύνολο. Πρέπει ἀκόμα νὰ σημειώσουμε ὅτι οἱ ἐξαγωγές φθάνουνε τὰ 66% τῶν εἰσαγωγῶν ἐνῶ σήμερα—προπολεμικά—εἶναι γύρω ἀπ' τὰ 50%.

V.—Περὶ τὸ νὰ πούμε πὺς ἡ ἐδαφικὴ ἐπέκταση (Ἰόνια—Θεσσαλία—Ἡπειρος—Μακεδονία—Θράκη) πού ἦτανε προσάρτηση ἐδαφῶν καὶ πληθυσμῶν καθὼς καὶ ἡ ἀύξηση τοῦ πληθυσμοῦ ἀναπτύξανε τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο. Στὸ διάστημα τῶν ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1862 ὡς τὸ 1938 (ἐπίσημες Στατιστικὲς) ἡ Ἑλλάδα τριπλασιάστηκε σὲ ἔκταση (47.516 τ. χ. τὸ 1862, 50.211 τὸ 1864, 63.606 τὸ 1881, 121.794 τὸ 1912, 129.880 σήμερα), ἐπταπλασιάστηκε σὲ πληθυσμὸ καὶ δεκαπλασιάστηκε τὸ ἰδιαίτερο ἐξωτερικὸ ἐμπόριό της. Ταυτόχρονα ἡ ἐκτόπιση πληθυσμοῦ καὶ κεφαλαίων ἐλληνικῶν ἀπ' τὶς γειτονικὲς χώρες καὶ τὶς ἀντίστοιχες ἀγορές, ἐτερμάτισε ὀριστικά τὴν παλὰ ἐμπορικὴ ἐξάπλωση καὶ προσέδωσε στὸν τόπο τὸ σημερινὸ ἐθνικὸ καὶ οἰκονομικὸ χαρακτήρα του. Ἀν τὸν χαρακτήρα αὐτὸν θέλουμε νὰ τὸν ἀπενίσουμε στὸ φῶς τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ἐμπορίου, θὰ ὑποχρεωθούμε νὰ ἐπαναλάβουμε τὸ γραπτὸ πού προαναφέραμε ἀπ' τὴν «Οἶκον». Ἐπιθεώρηση» τοῦ 1875 : «Ἐπομένως ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι κυρίως ἐξαγωγικὴ ὕλιν τόπος καὶ ὅτι ἡ βιομηχανικὴ αὐτῆς ἀνάπτυξις εἶναι σταθερῶς προσδοκία τοῦ μέλλοντος».

Ἐκατὸν εἴκοσι χρόνια μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρεῖ τὴ βιομηχανικὴ τῆς ἀνάπτυξη σὺν μὴ προσδοκία, ἄμεση τὴ φορὰ αὐτῇ, τοῦ μέλλοντος.

Ἡ γεωγραφία τοῦ ἐλληνικοῦ ἐμπορίου.

VI.—Ἡ σύνθεση τοῦ ἐλληνικοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ προσδιορίζει καὶ τὶς ἀγορὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ στὶς ὁποῖες κατευθύνεται ἢ ἀπ' ὅπου προέρχεται. Οἱ ἐξαγωγές, σὺν ἐξαγωγῆς πρῶτων ὑλῶν, κατευθύνονται στὶς βιομηχανικὲς χώρες καὶ οἱ εἰσαγωγές, ἐνῶς δὲν εἶναι παρὰ σὲ ἐλάχιστη ἀναλογία εἰσαγωγῆς παραγωγικῶν μέσων, εἶναι ὅμως στὴν πλειονότητά τους ἐτοιμῶν προϊόντων, διαμοιράζονται σὲ διάφορες χώρες κατὰ τρόπον, πού νὰ μὴ συμπίπτουνε μὲ τὶς πρῶτες (τὶς ἐξαγωγές).

Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῇ τὸ ἐξωτερικὸ ἐλληνικὸ ἐμπόριο ἀκολουθοῦσε, ἀπὸ τὸν περασμένο ἀκόμα αἰῶνα, δύο βασικὲς κατευθύνσεις. Ἡ μία ἦτανε πρὸς τὶς δυτικὲς καπιταλιστικὲς χώρες καὶ χρονολογεῖται ἀπ' τὸν 17^ο αἰῶνα, ἡ δὲ ἄλλη πρὸς τὶς Χώρες τῆς Μέσης Εὐρώπης. Αὐτὴ ἡ βασικὴ γεωγραφικὴ διακλάδωση διατηρεῖται σχεδὸν ὡς τὰ σήμερα καὶ ἡ κατισχύουσα τάση εἶναι νὰ ἐνσωματωθεῖ τὸ ὅλο ἐξωτερικὸ ἐλληνικὸ ἐμπόριο πρὸς τὸν καθαυτὸ εὐρωπαϊκὸν χώρον.

VII.—Ἐν τῷ μέτρῳ πού ἡ Ἑλλάδα ἦτανε περιορισμένη στὰ Νότια τμήματά της, τὰ κύρια δὲ ἐξαγωγικά προϊ-

όντα τῆς ἦτανε ἡ σταφίδα, τὸ κρασί, τὸ λάδι, τὰ σῶκα κλπ., ἡ ἐξάρτησή της ἀπ' τὶς δυτικὲς ἀγορὲς ἦτανε ἀπόλυτη. Ἐτοί στὰ 1882 τὰ 38,03% τῶν ἐξαγωγῶν τῆς πῆγανε στὴ Γαλλία, τὰ 32% στὴν Ἀγγλία, τὰ 14,5% μόνον στὶς γερμανικὲς ζώνες (Ἀυστρία 12%, Γερμανία 2,15%). Στὶς εἰσαγωγές τῆς πάλι πρῶτὴ ἦτανε ἡ Ἀγγλία (25,86%), δευτέρη ἡ Ἀυστρογερμανία (26,60%) καὶ τρίτη ἡ Γαλλία (12,87%). Πάντως, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἀπορροφοῦσανε τότε τὰ 72% τῶν ἐλληνικῶν ἐξαγωγῶν ἐναντι 14% τῆς Ἀυστρίας καὶ Γερμανίας καὶ συμμετεῖχανε κατὰ 39% στὶς εἰσαγωγές ἐναντι 22,8% τῆς Ἀυστρογερμανίας. Ἐνῶ σήμερα τὰ 64,5% τῶν ἐλληνικῶν ἐξαγωγῶν κατευθύνονται πρὸς τὴ Μέση Εὐρώπην καὶ μόνον τὸ 30% στὶς Ἀγγλοσαξωνικὲς Χώρες καὶ τὶς κτήσεις τους. Στὸ δὲ εἰσαγωγικὸ τοῦ μέρους συμμετέχουνε ἡ καθαυτὴ Εὐρώπη μὲ 63% καὶ οἱ Ἀγγλοσαξωνικὲς Χώρες μὲ 30%, περίπου.

VIII.—Ἡ μεταβολὴ αὐτῇ ὀφείλεται στὶς ἐξῆς αἰτίες : 1) Στὸ ὅτι ἡ σταφίδα πού ἀποτελοῦσε τὸ κυριώτερο ἐξαγωγικὸ προϊόν ἐκτοπίσθηκε ἀπ' τὶς Ἀγγλοσαξωνικὲς ἀγορὲς ἐπειδὴ καλλιεργήθηκαν ἡ Καλλιφορνια καὶ ἡ Ἀυστραλιανή.

2) Στὸ ὅτι τὸ κρασί ἐκτοπίστηκε ἀπ' τὴ Γαλλικὴ ἀγορὰ ἐπειδὴ ἀναπτύχθηκε ἡ ἀμπελλοκαλλιέργεια στὶς Βορρειοαφρικανικὲς Γαλλικὲς ζώνες (Ἀλγέριο) ἀπ' ὅπου καὶ προμηθεύεται ἡ Γαλλία.

3) Στὸ ὅτι τὸ κύριο ἐξαγωγικὸν προϊόν μετὰ τὴν προσάρτηση τῶν Β. Ἐπαρχιῶν (ἀπ' τὴν ἀποψη τῆς ἀξίας) ἔγινε ὁ καπνὸς καὶ τὸ προϊόν αὐτὸ ἐξάγεται κυρίως ἐπὶ τὴ Μέση Εὐρώπην καὶ κατὰ δεύτερον λόγον στὴν Ἀμερικὴ.

4) Στὸ ὅτι ἡ Μέση Εὐρώπη βιομηχανοποιήθηκε καὶ ἀνταγωνίζεται μ' ἐπιτυχία τὶς ἄλλες βιομηχανικὲς χώρες.

5) Στὸ ὅτι ἡ σχετικὴ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα περιώρισε ὀρισμένες εἰσαγωγές πού ἐρχόντανε κατὰ κύριο λόγο ἀπ' τὴν Ἀγγλία καὶ τὴ Γαλλία (ὕφασματα) ἢ τὶς ζώνες τους.

IX.—Ἐτοί ἡ ὅλη ἐξέλιξις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου χάρις βέβαια καὶ στὴν περιοδικὴ αἰτία τοῦ Ἑλληνογερμανικοῦ κληρικῆ παρουσιάσει τὴν Ἑλληνικὴ οἰκονομία ἐνσωματωμένη ὁλοένα καὶ περισσότερο μέσα ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, ἀν καὶ ἡ ἐξάρτησις τῆς χώρας (ὑπὸ ἐποχὴν κεφαλαίων) παραμένει ἐξάρτηση ἀπ' τὸ Ἀγγλοσαξωνικὸν κεφάλαιο. Ὅμως καὶ ἡ ἐμπορικὴ ἐξάρτηση εἶναι κατὰ ἓνα μέρος βασικὸ Ἀγγλοσαξωνικὴ. Οἱ καύσιμες ὅλες γιὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων, τὰ νήματα γιὰ τὴν ὑφαντουργία καὶ τὸ μαλλὶ προέρχονται ἀπ' τὶς χώρες αὐτές.

Γενικά μποροῦμε νὰ πούμε ὅτι οἱ κυριώτερες ἀγορὲς στὶς ὁποῖες ἡ Ἑλλάδα εἶχε συμφέροντα ὡς τὸ σημερινὸν πόλεμον ἦτανε οἱ Μεσευρωπαϊκὲς.

Τί χαρακτηρίζει σήμερα τὸ Ἑλληνικὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο ;

χ.—Ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει σήμερα τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο εἶναι : 1) Ἡ κατάρτιση τῶν κεφαλαίων πού ἀσχολοῦνται σ' αὐτό, 2) Ἡ συγκέντρωση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τοῦ σὲ λίγα χέρια, 3) Ἡ στενὴ σύνδεσις καὶ ἐξάρτησις τοῦ ἀπ' τὸ τραπεζικὸν κεφάλαιο.

Ἡ κατάρτιση τοῦ ἐμπορικοῦ κεφαλαίου εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ κύρια χαρακτηριστικά τοῦ ἐμπορίου. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1930 μέσα σ' ἓνα σύνολο ἀπὸ 106 χιλιάδες πρόσωπα πού ἀπασχολοῦσε τὸ καθαυτὸ ἐμπόριο, τὰ 74 χιλιάδες περίπου ἦτανε ἰδιοκτῆτες ἐπιχειρήσεων καὶ τὰ 32 χιλ. προσωπικόν. Αὐτὰ ὡς πρὸς τὸ γενικὸ ἐμπόριο. Ἡ κατάσταση δὲν εἶναι διαφορετικὴ προκειμένου γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο. Ἡ μέση ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις εἶναι κι' ἐδῶ ὁ ἐπικρατέστερος τύπος ἐκτὸς ἀπὸ τὶς περιπτώσεις ἐκείνες ὅπου τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐμπορικῆς δράσης εἶναι τέτοιο, πού ν' ἀπαιτεῖ μεγάλη κεφάλαια (πετροκάρβουνο, βενζίνη), λείπει ἐπίσης ἡ ἀνώνη ἑταιρεία σὺν μορφή συγκεντρωμένης οἰκονομίας

κῆς δόξης. Στὰ 1938-39 (1) ἐπὶ 355 δισεκατομ. κεφαλαίων μετοχικῶν καὶ πιστωτικῶν τοποθετημένων σὲ 1160 Ἀνω. Ἐταιρεῖς, 1800 ἑκατομ. μέλεις ἀνῆλθαν σὲ 11 Ἀνω. Ἐμπορ. Ἐπιχειρήσεις ἐνῶ οἱ βιομηχανικῆς, τῆς ὑφαντουργίας καὶ μόνο, ἀπορροφούσανε κοντὰ 5 δισεκατομύρια.

ΧΙ. - Ὡς τὸν ὅρισμα κλάδοι τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου εἶναι συγκεντρωμένοι σὲ λίγα χέρια καὶ μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε σὺν παραδείγματι τὸν καπνὸν, τὴν σταφίδα, τὰ κρυστὰ προκειμένου γιὰ τὴν ἐξαγωγὴν, τὰ σιτηρὰ τὸ κάρβουνο, τὴν βελζίνη, τὴν ζάχαρη, τὰ ἵματα, τὰ μαλλιά προκειμένου γιὰ τὴν εἰσαγωγὴν. Ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν ἑνώσεων Εἰσαγωγῶν καὶ Ἐξαγωγῶν καθιερώθη ἀπ' τὸ 1932-33 κατεδείχθη, ὅτι μὴ μικρὴ ἐμπορικὴ ὀλιγορχία κατεῖχε τὰ μεγαλύτερα ποσοστὰ στὸν κάθε κλάδο. ἐνῶ ἡ πλειοψηφία διαμοιριζήσανε μεταξὺ τῆς ὀλοῦ τοῦ ὑπόλοιπου. Ἡ ὀλιγορχία οὗτ' ἔστιν πλὴν νὰ εἶναι ἕνα 5% τῆς ὀλόκληρης ὁρίσμενους κλάδους, εἰσάγει καὶ τὰ περισσότερα πιστωτικὰ μέσα στὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ. Ἐτοί, τὸ ὅλο ἔξαγωγικὸ ἐμπόριον τοῦ καπνοῦ βρίσκεται σὲ χέρια 8 ἐμπορικῶν σιτιστῶν ποὺ τὸ συγκεντρώνουν γιὰ λογαριασμὸν ξένων Ἐταιρειῶν ἢ ξένων Κρτικῶν Ὀργανώσεων. Ἡ σιτιστὴ ἢ καρινθιακὴ ἐπ' ὅσης. Στὴ ζάχαρ' ἕνας ἐμπορικὸς Οἶκος τῆς Θεσσαλονίκης εἶχε τὰ 60% ὅλων τῶν ἐκεῖ εἰσαγωγῶν. Στὰ ραδιόφωνα καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα εἶδη τὸ ἴδιον.

ΧΙΙ. - Ἡ πιστωτικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου εἶναι μεγάλη. Ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ ἐξωτερικὰς πιστώσεις, ἀπὸ προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμματικῶν πιστώσεων, ἀπὸ δάνεια μὲ ὑποθήκην ἢ σὲ ἐμπορεύματα καὶ ἀνοικτοὺς λογαριασμοὺς μὲ ὑποθήκην σὲ ἀκίνητα τῶν ἀτομικῶν ἐμπόρων. Οἱ ἐξωτερικῆς πιστώσεις τοῦ ἀποτελέσανε καὶ ἀντικείμενο διακανονισμοῦ (Ν. 5422) γιὰ τὰ ἐξωτερικὰ ἐμπορικὰ χρεῖα τὰ 1932 μὲ τὴν κρίσιν, εἶχανε ὑπολογιστῆ σὲ ἑκατὸν περὶ τοῦ ἑκατομύρια. Ἐλβετικὰ φράγκα, δηλαδὴ 1900 ἑκατομύρια δαχμῆς, ἀλλὰ μόνο οἱ βραχυπρόθεσμοι περὶ εἶναι καὶ κυρίως ἐμπορικῆς. Σ' αὐτὸν πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ μὴ κατηγορία ποὺ δὲν ὑπῆρχε στὸ διακανονισμό, ἀν δὲ λογαριασμοὺς καὶ τὴν ἐσωτερικῆς πιστώσεις πρέπει νὰ προσθέσουμε σ' ἕνα ὅσον (ἀδύνατον πάντως) ἀπὸ 7 δισεκατομύρια ἀπὸ δάνεια μὲ ὑποθήκην ἢ σὲ μὴ μὲση συνολικὴ κίνησιν 20 δισεκατομ. τοῦ ἐξωτερικοῦ προπολεμικοῦ ἐμπορίου. Ὡς ὅτι κλάδοι τοῦ ἐμπορίου οὗτοῦ εἶναι στὴν ἀπολύτῃ κυρίως τῶν δύο μεγάλων Τραπεζῶν, Ἑλλάδος καὶ Ἑθνικῆς. Ἐτοί, τὸ καπνεμπόριον χρηματοδοτεῖται κατὰ 80% ἀπ' τὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, στὴν ἀγορὰ καὶ ἐξισωγὲς καπνῶν ποὺ διενεργεῖ.

Συγκεφαλαιώνουμε τώρα:

α) Τὸ ἐλληνικὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριον ἀντικαθερφεῖται τὸν καθυστερημένον χαρακτῆρα τῆς οἰκονομίας μας. Ἐτοί, κατὰ κύριον λόγον ἐμπόριον πρῶτων ὄλων καὶ ἐτοίμων βιομηχανικῶν προϊόντων. Κατὰ τὰ στοιχεία τῆς Ὀικονομικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Ἑθνικῆς οἱ μέσοι ὅροι εἰσαγωγικοῦ ἐξισωγισμοῦ τῶν ἐτῶν 1929-39 τῶν ἐμπορευμάτων παρμένων ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς γρησιμότη- τας καὶ σὲ ἑκατοστιαίαις ἀναλογίαις ἔχουνε ὡς ἑξῆς:

Μέσοι ὅροι	Ζώντα ζῶα	Εἶδη διατροφῆς	Βιομηχ. προϊόν.	Ἄλλες ἀνεξεργαστὲς ἢ ἡμιτελεσμέναι
1926-30	4.48%	37.66%	36.83%	21.04%
1930-35	4.19%	28.02%	40.34%	26.79%
1935-39	3.15%	26.49%	42.91%	27.19%
Εἰσαγωγὲς				
1926-30	0.03%	32.07%	2.42%	63.93%
1931-35	0.03%	42.84%	3.08%	52.08%
1935-39	=	33.89%	4.46%	61.65%

β) Ὑπὸ ἐποψὴν γεωγραφικῆς τοῦ κατανομῆς εἶναι, στὴν ἐξαγωγὴν τοῦ κυρίως, ἐμπόριον ποὺ διενεργεῖται

μὲ τὴν Εὐρώπην στὴν ὁποία φυσικὰ περιλαμβάνουμε τὴν Βαλκανικὴ καὶ τὴν Σοβιετικὴ Ἑνωση, ἐξαιρουμένη δὲ τὴν Ἀγγλίαν. Στὴν εἰσαγωγὴν τοῦ πάλι διενεργεῖται σ' ἕνα σημαντικὸ βαθμὸ μὲ τὴν Ἀγγλοσάξωνικὴν Χῶρην, σὲ μεγαλύτερην ὅπως ἀναλογία μὲ τὴν Εὐρώπην καὶ σ' ἐλάχιστη μὲ ἄλλες ζῶνας. Δίνουμε σχετικὰ τὸν παρακάτω πίνακα:

Εἰσαγωγὲς				
(σὲ ἑκατοστιαίαις ἀναλογίαις)				
Ἔτη	Ἀγγλία	Ἡνωμ. Πολιτεῖαι	Εὐρώπη	Σοβιετ
1929	12.72%	16.73%	57%	2.12%
1939	12.05%	7.04%	65%	=
Εἰσαγωγὲς				
1929	11.68%	16%	65%	0.07%
1934	13.68%	21.65%	57%	=

γ) Ὑπὸ ἐποψὴν κεφαλαίων εἶναι διαμοιρασμένο σὲ πολλὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἐπικρατεῖ, προκειμένου γιὰ τὸ ὅλο ἐμπόριον ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ, ὁ μέσος ἀνὴρ τῆς ἐπιχειρήσεως μὲ λίγες περιπτώσεις μορφῶν ἀνώνυμης ἐπιχειρήσεως ἢ ἐπιχειρήσεως Προκειμένου δὲ μὴ γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ κυριάρχει μὴ ἐμπορικὴ ὀλιγορχία, ποὺ κινεῖται μέσα σ' ἕνα πλατὺ πιστωτικὸ πλαίσιον ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ. Ἡ ὀλιγορχία αὕτη εἶναι προσδεμένη στὸ τραπεζικὸ κεφάλαιον.

Ἐμπορικὴ πολιτικὴ.

Ἡ ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἑλλάδας σ' ὅλη τὴν συνέχειαν τῆς κοίτης ἀπὸ 1932 ἦταν πολιτικὴ ποὺ τὴν κυβερνοῦσε πότε ὁ αὐτὸς αὐτοῦς λιμπε- ραλισμὸς καὶ πότε οἱ δημοσιονομικῆς ἀνάγκες. Καὶ στὴν περιπτώσει ἐκείνης ὅπου ὁ προστατευτισμὸς ὠφε- λούσε ὀρισμένους κλάδους τῆς γεωργίας ἢ τῆς βιομη- χανίας, τὸ κυριώτερον ἐλατήριο ἦταν ἡ δημοσιονομικὴ ἀνάγκη, ἐπειδὴ τὰ τελωνεῖα ἐξέδιδαν ἀπ' τὴν εἰσαγω- γὴν ἐμπορευμάτων ἀποτελοῦσαν ἰσχυρὰ πηγὴ γιὰ τὸν προϋπολογισμό. Οἱ εἰσπράξεις τῶν τελωνείων, ἀπὸ 10 ἑκατομ. στὸ 1871 ἤνουν σὲ 20 σὲ 1881, ἀ εἶχανε κατὰ περισσότερο ἀπὸ 30 σὲ 1891, πάλιν ἀπὸ 355 σὲ 1901 καὶ φτάσανε περὶ τοῦ 43 ἑκατομ. στὸ 1911 πρὶν ἀπ' τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους, δηλαδὴ ὑπερτετραπλασια- στήκανε μέσα σὲ 40 χρόνια ἐνῶ τετραπλασιαστήκανε μετὰ 1923 καὶ 1938, δηλαδὴ μετὰ τὴν μικρὰ σιτικὴ κα- ταστροφὴ. 800 ἑκατομύρια περὶ τοῦ 1923 καὶ πάλιν ἀπὸ 3 δισεκατομύρια σὲ 1938 (1). Τὰ δημοσιονο- μικὰ ἐλατήρια τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς βρῆκανε ἀπ' τὸ 1923 καὶ μετέπειτα μὴ συνεπέστερη ἐκφάνει σὲ πεδίο τῆς προστασίας τῆς βιομηχανίας, ποὺ διακρίνεται πε- ρισσότερον στὸ δασμολόγιον τοῦ 1925 (Μιχαλακοπούλου). Βορὸτοι δασμοὶ σὲ ἀνταγωνιστικὰ τῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας ἐμπορεύματα ἀμφοτέρων κατανάλωσης, μειώ- σανε τὴν ἐμπορικὴ κίνησιν μὲ ὀρισμένους χῶρες, ἐνῶ ἡ ἀτέλεια καὶ οἱ χαμηλοὶ δασμοὶ σὲ ὀρισμένους ὅλους ὠ- σανε τὴν ὥθησιν σὲ σχέση πρὸς ἄλλες ἀγορὰς. Ἡ δη- μοσιονομικὴ δὲ ἀνάγκη δὲν ἐπέτρεπε καὶ σὲ ση- μεῖον αὐτὸ μὴ τολμηρὴ πολιτικὴ, ἐνῶ ἀπ' ἄλλο μέρος οἱ ἐξωτερικῆς πιέσεις συντελοῦσαν σὲ νὰ ἀπονομιεῖται μέτρα. Τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριον σὺν φορέας ἐξάπλωσιν ξένων συμφερόντων καὶ ἐπικρῶν στὴν Ἑλλάδα, δὲν ἄφασε ποτὲ νὰ ἀσκηθεῖ ὡς τὸ τέλος μὴ πολιτικὴ προ- στασίας τῆς παραγωγῆς, ἀν καὶ μὴ τέτοια πολιτικὴ δὲν ἔγινε ποτὲ ἀντικείμενο συστηματικῆς ἐπεξεργασίας ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν. Ἡ ὑποστήριξις τῆς βιομηχανίας κα- τέληγε στὴν περισσότερες περιπτώσεις, στὴν ὑποστή- ρixin τῶν ἀτομικῶν βιομηχανῶν ἢ σὲνα τυφλὸ προστα- τευτισμὸν παραστικῶν βιομηχανῶν.

Ἐτοί, ἡ ἀρχὴ τῆς δημοσιονομικῆς, ποὺ ἐκφράζεται στὴ γνώσιν ἢ τὴν τοῦ μάλλον εὐνοουμένου κράτους, ἀπε- τέλεσε κατὰ βάση τὴν ἐμπορικὴν πολιτικὴν τῶν τελευ- ταίων ἐτῶν ὡς τὴν παγκόσμιαν κρίσιν τοῦ 1928-29 μὲ ἀνάνηκτα στοιχεία προστατευτισμοῦ, ποὺ ἐξηγητοῦσε, ὡς εἴπαμε, κρατικὲς ἀνάγκες καὶ προσέκρυσσε ὀλένα σὲ ξένους παρεμβάσεις. Ἡ πολιτικὴ αὕτη τερματίστηκε σὲ 1932 μὲ τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἀμεσης κρατικῆς ἀνάμ-

(1) Στατιστικὴ Ὑπουργεῖου Ἑθνικῆς Οἰκονομίας.

ζης στὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριον, μὲ ἀποδοχὴ δηλαδὴ τῆς ἀρ- χῆς τῆς κρατικῆς παρέμβασης στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ.

Τὸ ἔδαφος πάλιν στὸ ὁποῖο καλλιεργήθηκε ἡ πολιτι- κὴ αὕτη καὶ ἔγινε σὲ τέλος ἀποδεκτὴ ἢ ἀνεῖ ἡ κρίσις τοῦ 1928-29 ποὺ ἀποκορυφώθηκε στὴν Ἑλλάδα σὲ 1932, μὲ τὴν νομισματικὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀπονέκρυσιν τῶν κλάδων ἐκείνων ἀπ' τὴν ὁποίαν ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία ἀν- τλούσε τὸ μεγαλύτερον συνάλλαγμα (καπνὶ καὶ κρίσιν, στα- φίδα κλπ). Τὰ ἐνεργητικὰ στοιχεῖα τοῦ ἱσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν εἶχανε καταπέσει ἐνῶ ἡ κατὰ τὰ προη- γούμενα ἔτη χρονία μείωσις τῶν κονδυλίων τῶν σχε- τικῶν μὲ τὰ μεταναστευτικὰ δεικνύει μὴ ὀριστικότερη παθητικὴ μεταβολὴ στὸς ἐξωτερικοὺς λογαριασμοὺς πολὺ ἐπικίνδυνον καὶ διαρκέας. Σ' ἕνα τέτοιο ἔδαφος ἐπάνω καλλιεργήθηκε ἡ πολιτικὴ τῶν περιορισμῶν σὺν ἀ- τίθροισιν τῶν καπιταλιστικῶν στρωμάτων στὴν κρίσιν, σὺν πρωτοβουλία τῶν ἰσχυροτέρων ἀπ' αὐτὰ νὰ πά- ρουνε στὰ χέρια τοὺς πρὸ συγκεντρωμένους τὸ ἐξωτε- ρικὸ ἐμπόριον, σὺν συγκεντρωμένη ἐνέργεια τοῦ μεγα- λωπρεπικοῦ κεφαλαίου (Ἑθνικὴ Τράπεζα-Σχέδιο Κορυφῆ) νὰ ἐκμεταλλεῖται τὴν κρίσιν πρὸς σκοποὺς κυ- ριοκρατίας.

Ἡ πολιτικὴ ἐκείνη ἐκίνησε ἀπὸ συναλλαγματικῆς ἀφειρητικῆς (νομισματικῆς σταθερότητα, δημοσιονομικὴ ἰσορροπία) καὶ ὀλοκληρώθηκε στὴ θεωρία τοῦ ἐνεργη- τικοῦ ἱσοζυγίου σὺν στοιχείων πρωταρχικοῦ, γιὰ τὸν προϋπολογισμό καὶ τὸ νόμισμα. Μὰ ἐπειδὴ ἡ παγκόσμι- α κρίσις χτυποῦσε τὴν ἐξισωγὴν βρῆθηκε ἕνας τρόπος νὰ ἐκφραστεῖ ἡ πολιτικὴ αὕτη ἀνάποδα νὰ ἀναζητεῖ, δη- λαδὴ τὴν μικρότερην εἰσαγωγὴν γιὰ τὴν ὁποίαν φυσικὰ θὰ χρεωζότανε λιγότερον συνάλλαγμα. Ἐτοί, σ' ἐρεώ- θηκε ἡ δοχὴ τοῦ περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν, ποὺ κα- τέληξε σὺν προσανατολισμὸν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου πρὸς τὴν Ἰταλικὴν Γερμανίαν (Ἑλληνογερμανικὸν κληρίκ) ἢ ὁποῖα μὲ τὸ σύστημα τῶν συμφηφισμῶν βρῆκε τὸν τρόπο νὰ κινεῖ πρὸς ὄφελός τῆς τὴν ἐξαγωγὴν μας καὶ νὰ τὴν κρατᾷ πάντα σ' ἕνα τέτοιο ὕψος, ποὺ νὰ μείνουν πάντοτε ὀλοῖοι στὸ ἐνεργητικὸν μας πληρωτὰς ὅπως σὲ... ἐμπορεύματα. Μὴ ἀληθινὴ διοραγὴ τοῦ Ἑθνικοῦ μας πλοῦτος συνετελέσθη τότε μὲ τὴν δικαιολογίαν τῆς συναλλαγματικῆς ἀνεπάρκειας καὶ τὰ ἑλληνικὰ ἐμπο- ρεύματα πηγαίναν πολλὰς φορὰς σὲ τρίτες ἀγορὰς, σὺν ἐμπορεύματα ἐξισωγόμενα ἀπ' τὴν Γερμανίαν σὲ αὐτοῖς αὐτοῖς συνάλλαγμα ποὺ ἔμπαινε στὴν κάσσα τῆς Ρα- ἰχουμπαῖ, ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα κατακλυζόταν ἀπὸ Γερμα- νικὰ ἐμπορεύματα, χρεωμένα σὲ τιμὰς ψηλότερες τῶν διεθνῶν. Ἀπὸ καθαρά συναλλαγματικὴ ἀποψη ἡ πολι- τικὴ ἐκείνη δὲν ἔφερε καμμίαν μεταβολή, ὅπως φανερώ- νει τὰ ἱσοζύγια τῶν λογαριασμῶν τῶν ἐτῶν 1937, 1938, 1939 ὅπου τὸ ἀνοῖγμα ἀπ' τὰ ἐμπορεύματα δὲν εἶναι μικρότερον τοῦ 30% (στὰ 1939 ὑπάρχει παθητικὸ 115 ἑκα- τομύρια χρυσὰ φράγκα ἀντὶ τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξα- γωγῶν). Ἀπὸ δὲ τὴν ἀποψη τῆς ἀνεφοδιασμοῦ τῆς χῶ- ρας σὲ εἶδη διατροφῆς καὶ πολέμου, τὴν ἄφισε κυρί- ως ἐκτεθειμένη στὴν φασιστικὴν ἐπιδρομὴν. Τέλος ἀπὸ πολιτικὴν ἀποψη ὑπῆρξε ἡ πολιτικὴ τῶν περιορισμῶν καὶ τῶν ἀνταλλαγῶν μὴ ἀφειρητικὴ γιὰ τὴν 4η Αὐγού- στου καὶ τὴν ἰδεολογικὴ ὑποδούλωση τῆς Ἑλλάδος σὺν Ἀξονα.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ : 1882

Εἰσαγωγὲς	καὶ	Εἰσαγωγὲς
Τουρκία	33.47	
Αὐστρία	24.46	
Γαλλία	21.85	
Ἀγγλία	13.29	
Αἴγυπτος	1.96	
Ἰταλία	2.30	
Ρωσία	1.62	
Ἀμερικὴ	0.52	
Ρουμανία	0.48	
Ὀλλανδία	0.04	

Ἡ ἴδια κίνησις σὲ ἑκατοστιαίαις ἀναλογίαις

Εἰσαγωγὲς	Εἰσαγωγὲς
Γαλλία	39.03 (κρυσταλ)
Ἀγγλία	32.16
Αὐστρία	12.21
Ἀμερικὴ	2.44
Γερμανία	2.15
Τουρκία	6.63
Ρωσία	3.08
Ἰταλία	1.05
Ὀλλανδία	0.78
Ρουμανία	0.46
Αἴγυπτος	0.26
Τύνις	0.16
Βέλγιο	0.09
Μαυροβούνιο	0.06

Ἑλλάδας τοῦ 1914

Εἰσαγωγὲς	Εἰσαγωγὲς
Ἀγγλία	9 ἑκατομ. δρχ.
Αἴγυπτος	3
Ἀμερικὴ	5.600
Αὐστρία-Γερμ.	3.600
Ἰταλία	5.200
Ὀλλανδία	2.000
Ρωσία	600
Ρουμανία	400
Σερβία	300
Βέλγιο	1.600
Βουλγαρία	300

Ἑπείρος, Ἀγγλία καὶ Ὑπερπόντιος

Ἔτος 1938

(Σὲ ἑκατοστιαίαις ἀναλογίαις)

Εἰσαγωγὲς	Εἰσαγωγὲς
Ἀλβανία	0.23
Βέλγιο	1.19
Αὐστρία	1.65
Βουλγαρία	0.30
Γαλλία	2.21
Γερμανία	38.47
Γιουγκοσλαβία	2.23
Ἑλβετία	0.96
Ρωσία	0.81
Ἰταλία	5.18
Κάτω Χῶρες	2.18
Νορβηγία	0.27
Οὐγγαρία	1.48
Πολωνία	2.42
Ρουμανία	2.21
Σουηδία	0.49
Τσεχοσλοβακία	2.92
Αἴγυπτος	2.15
Ἀργεντινὴ	8.31
Ἡνωμ. Πολιτεῖαι	17.06
Ἰδίαις	0.03
Καναδάς	0.05
Ἀργεντινὴ	0.93
Βραζιλία	0.17
Λοιπές Χῶρες	5.95
	101.55
Ἀλβανία	0.41
Αὐστρία	1.50
Βουλγαρία	0.26
Βέλγιο	1.02
Γαλλία	1.55
Γερμανία	28.83
Γιουγκοσλαβία	3.06
Ἑλβετία	0.58
Σοβιετ	2.47
Ἰταλία	3.39
Κάτω Χῶρες	2.07
Οὐγγαρία	0.78
Πολωνία	2.25
Ρουμανία	10.34
Σουηδία	1.17
Τουρκία	1.85
Τσεχοσλοβακία	1.63
Αἴγυπτος	1.65
Ἀργεντινὴ	0.96
Βραζιλία	1.00
Ἀγγλία	13.04
Ἀμερικὴ	7.25
Ἰνδίες	1.70
Καναδάς	2.70
	91.46

(1) Στατιστικὴ Ἑλλάδος.

(2) Στὸν αὐτὸν αὐτὸν φθάνουμε ἀν στὴν ἐξωτερικὴν πιστώσει προσθέ- σουμε 4 χιλ. ἑκατομ. περὶ τοῦ δανείων ἐπὶ ἐνέργειαν ἐμπορ. καὶ ἄλλα τόσα γραμμάτια, ἀφαιρούμε δὲ τὸ ποσοστὸ ποὺ ἀναλογεῖ σὲ ἐσωτερικὸ ἐμπό- ριον (30-40%).

ΜΙΑ ΑΝΤΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ

Γύρω από το Σκάνδαλο του βαμβακιού

Ένας ξένος Όργανισμός, η Ούνρα, είχε πάρει την απόφαση να ντύσει τον Έλληνικό λαό. Εξασφάλισε λοιπόν τις πρώτες ύλες, το μαλλί και το βαμβάκι, έφερε τεράστιες ποσότητες στην Αθήνα, συνεννοήθηκε με την Ελληνική Κυβέρνηση και τους βιομηχάνους και με την Ελληνική Κυβέρνηση και τους βιομηχάνους και το έργο έδειχνε πως σε λίγους μήνες θα δινε πλούσιους τό καρπούς, όταν ξαφνικά, σαν από άδρατο βέλος, έπεσαν σκοτωμένες οι ελπίδες, μόλις εγεννήθηκαν. Κι' από τότε μάταια αναμένει να ντυθεί ο Έλληνικός λαός και κατάπληκτος άκούει πως ντύνονται πιά πρώτα άλλοι βαλκανικοί λαοί με τα Έλληνικά βιομηχανικά προϊόντα.

Και το μυστήριο αυτό θα έμενε άλυτο και σκοτεινό, όπως έκείνο που περιβάλλει τους πρώτους 2.800 τόνοους έκλεκτου βαμβακιού της ΜΛ που δόθηκαν από το Κράτος στους βιομηχάνους, αν ο Διευθυντής της Κλωστοϋφαντουργίας του Υπουργείου Έφοδιασμού δεν άνέσυρε τόν συνωμοτικό πέπλο που έκρυβε πίσω του τους μυστηριώδεις τοξότες. Το μυστήριο διαλευκαίνεται: Μιά ομάδα από ηγετικά στελέχη της «Ελληνικής» βιομηχανικής οικογένειας σκέφτηκε κι' ώργάνωσε την πιο συστηματική, την πιο άντικεινωνική, αλλά και την πιο άντιοικονομική και άντεθνική μαζί συνωμοσία που είδε ο τόπος μας τα τελευταία τούτα χρόνια. Δεν πρόκειναι για μία από τις πολλές κερδοσκοπικές έκδηλώσεις μέσα στα πλαίσια της Μαύρης Άγοράς που καταδυναστεύει τις λαϊκές μάζες. Πρόκειται για μία κολοσσιαία ώργανωμένη και έσκεμμένη έπιθεση εναντίον του Έλληνικού λαού απ' την πορωμένη έκείνη οικονομική όλιγαρχία, που σ' όλο το διάστημα του πολέμου έτοποθέτησε τα Ιδανικά της πάνω στο βωμό του πιο τυφλού, του πιο παράνομου κέρδους, στο βωμό που στη δική της γλώσσα ντύνεται το μανδύα των «έθνικων συμφερόντων» και την παραπλανητική πανοπλία του «έθνικισμού».

Τη φριχτή αυτή Ιστορία πρέπει να την γνωρίσει ο Έλληνικός λαός κάτω από το άληθινό της φώς. Πρέπει να μπορούμε να ξεδιαλύνει με τα μάτια του νοητού και της ψυχής ποιοι είναι έκείνοι που ώργανώνουν τα έξυακολουθητικά μ' έναν πρωτάκουστο σαδισμό τα έγκλήματα αυτά εναντίον του και με ποιά ψεύτικα κι' άπατηλά λάβαρα καλύπτουν τη σκοτεινή τους δράση. Πρέπει να γνωρίζει ο Έλληνικός λαός, γιατί τά μένει άντυτος το χιρίδι, ένώ γύρω του βούτζουν νυχτόμερα χιλιάδες άργαλειοί και κλώθουν έκατοντάδες χιλιάδων άδραχτιών.

Η φριχτή αυτή συνωμοτική Ιστορία άρχίζει με την πρώτη κοινή συνεδρίαση των τριών τεχνικών έπιτροπών που κατάρτισε το Υπουργείο Έφοδιασμού τόν καιρό του Βαρβαρέσου. Το πρώτο δολοφονικό βέλος έρρίφθη από τόν πρόεδρο των Βιομηχάνων, που με τις απαιτήσεις του γύρω από το Κωστολόγιο της Βιομηχανοποίησης θέλησε να έπιτύχη δυο πράγματα. Μιά άτελείωτη παρέλκυση των συζητήσεων από τη μία για ν' άπομακρυνθεί το ένδεχόμενο έναρξεως της έργασίας σύντομα κι' από την άλλη άνατροπή των εύεργετημάτων υπέρ των Βιομηχάνων. Επειώξε με άλλα λόγια ή να δικαιωνίσει το όργιο της Μαύρης Άγοράς ή να πραγματοποιήσει ή Βιομηχανία αίσχρα κέρδη από την Ούνρα άντίστοιχα με τα κέρδη άποτέλει ή άπαιστροφατερή αυτών του των έπιδιώξεων άποτελεί ή άπαιτησίς του να όρίσθαι ή φύρα βιομηχανοποίησης του βαμβακιού σε 18+3=21%, ποσοστό διπλάσιο του κανονικού, καθώς και το κόστος παραγωγής κατά πάκο νήματος Νο 12—13 προς 8ρχ. 1384, που μετά πολλές πιέ-

σεις έδόχθη να κατέβει στις 930!! Φαντάζεται κανείς τί τεράστια κέρδη έζητούσε να πραγματοποιήσει ή βιομηχανία μας, ή «έθνική μας βιομηχανία» όπως άρέσκονται να την άποκαλούν εις βάρος του γυμνητεύοντος έλληνικού λαού, εις βάρος ενός Όργανισμού με φιλανθρωπική άποστολή, της Ούνρα.

Άφού έπέρασαν περίπου δυο μήνες, πολύτιμοι, γύρω από παρελκυστικές συζητήσεις με, διανθιζόμενες και με παρασκηνακές έπιρροές, κάποτε τέλος έσταμάτησαν σε ώρισμένα, πορίσματα, συνετάχθησαν οι σχετικές συμβάσεις και πριν άκόμη ύπογραφοϋν έδόθη ή πρώτη δόση πρώτων ύλών στα έργοστάσια για ν' άρχίσουν ή σχετική έργασία. Όργανώθηκε παράλληλα ή Δ/σις Κλωστοϋφαντουργίας με έπιτελείο τεχνικών άποφασισμένων να έργασθούν για την εϋδώση του όλου έργου Βαρβαρέσου—Ούνρα. Συγχρόνως διατάχθηκε άπογραφή των βιομηχανικών άποθεμάτων και προϊόντων και δέσμευση αυτών για τόν έπωφελέστερο συντονισμό των κρατικών προσπαθειών.

Στο σημείο αυτό εύρίσκοντο τα πράγματα, όταν παρητήθη ο κ. Βαρβαρέσος. Άπό τη στιγμή αυτή άρχίζουν να διαφαίνονται τα πρώτα σημεία της καταιγίδος. Ο νέος Υπουργός παρουσιάζεται πλέον φανερά ως σύμμαχος και συνεργάτης των όλιγων έκείνων κικών βιομηχάνων που ώργάνωσαν την άνιερη συνωμοσία. Οι έπιτροπές άδρανοϋν. Τα ύπομνήματα που ύποβάλλει ο Δ/της της Κλωστοϋφαντουργίας ρίχνονται στο καλάθι των άχρήστων. Τα σήματα κινδύνου που έκπέμπει ή τεχνική ύπηρεσία χάνονται εις το κενόν. Είκοσι φορές ο Διευθυντής του Δικαστικού ύποβάλλει προς ύπογραφήν στον Υπουργό τις συμβάσεις για τη νομική κατοχύρωση του έργου της βιομηχανοποίησης άλλ' οι συμβάσεις έξυακολουθούν να μένουν άνύπογραφοι. Οι βιομηχανίες παρομένουν αϋδότες και άνεξέλεγκτες. Έργάζονται όπως θέλουν. Ένώ ή σύμβαση ρητώς όρίζει να έργασθούν άποκλειστικώς και μόνο για το Κράτος, ο έλεγχος άνακαλύπτει ότι κατά τα 2/3 έργάζονται για ίδιο λίσμο και κατά τα 1/3 για το Κράτος!! Συνεχής τορπιλλισμός του έργου της Ούνρα Βαρβαρέσου.

Ο Δ/της Κλωστοϋφαντουργίας ύποβάλλει ύπομνήματα έπί ύπομνημάτων. Στο τελευταίο του έκθεται φανερά τούς χίλιους δυο κινδύνους: τα παραχθέντα νήματα τί θα γίνουν; Ποιά θα είναι ή τύχη των ύποπρόϊόντων, θα διατεθούν για την κατασκευή ύδροφίλου βαμβακος, θα πωληθούν προς όφελος του κράτους, για στρώματα κτλ.

Τί θα γίνουν τα παραχθέντα ήδη βαμβακερά και μάλλινα ύφάσματα; Πώς θα γίνεται ο έλεγχος και ή παρακολούθηση των έργωστασίων; Τί θα γίνει με την ώργάνωση της Δ/σεως Κλωστοϋφαντουργίας που παραμένει άσχημάτιστη; Σ' όλα αυτά τα έρωτήματα άπαξιώνει ν' άπαντήσει ο Υπουργός-Φάντασμα.

Κι όχι μόνο δεν άπαντά παρά έρχεται σε άπευθείας συνεννόηση με τόν Πρόεδρο των Βιομηχάνων και οι δυο τους προσωπικώς δένουν και λύνουν τα τεράστια ζητήματα.

Θέλει ο Πρόεδρος ν' άποταμειευθούν τα 140.000 πάκα νήματος που θα έπέτρεπαν στα ύφαντήρια και τα πλεκτήρια να έργασθούν για τρεις μήνες, τα 1 1/2 έκατομ. κιλά έριονήματα που θα τροφοδοτούσαν για 6 μήνες τα φανελοποιεία και τα πλεκτήρια. Θέλει ν' άποδεσμευθούν τα 6 έκατομμύρια μέτρα βαμβακερών ύφασμάτων και τα 1 1/2 έκατομ. μάλλινων, που μ' αυτά θα έτροφοδοτητο ο στρατός, ή πυροσβεστική ύπηρεσία, τα φιλανθρωπικά Ιδρύματα. Θέλει ν' άποδεσμευθούν τα 200.000 κιλά τεχνητής μετάξης, που θα τροφοδοτούσαν

για 6 μήνες τις άντίστοιχες βιομηχανίες. Ο κ. Πρόεδρος θέλει και ο κ. Υπουργός άποδεσμεύει. Έτσι ή Μαύρη Άγορά άναζωογονείται και ο στρατός και ο κόσμος μένει γυμνός.

Ο κ. Πρόεδρος λέγεται Κατοάμπας και ο κ. ύπουργός Παρασκευόπουλος. Αυτοί είναι οι πρωτεργάτες της φριχτής άντιλαϊκής συνωμοσίας.

Τί θα ήμπορούσε να γίνει αν έλειπαν οι δυο αυτοί δυνάστες του έλληνικού λαού;

Με τη δυναμικότητα των έργωστασίων μας και τις άφθονες πρώτες ύλες θα έλύετο σε λίγους μήνες το πρόβλημα του ντυσίματος του έλληνικού λαού και νά πώς, όπως δείχνουν οι άριθμοι που δεν πέφτουν ποτέ έξω:

Στην Ελλάδα ύπάρχουν 6.000 άργαλειοί και 313.000 άτράκτοι (μασούρια).

Στην περιφέρεια Αθηνών 3.100 άργαλειοί με 160.000 άτράκτους, που μαζί με τούς 20% περίπου άδήλωτους άργαλειούς και τούς 30% ξύλινους άνεβαίνουν σε 4.500.

Ένας έργάτης σε μία βάρδια (8ωρο) φτιάχνει περίπου 20 μ. ύφασμα, άρα 20 μέτρα άναλογούν σε κάθε άργαλειό. 4.500 άργαλειοί Χ 20 μέτρα = 90.000 μ. Μέσα σε 25 ήμ. ή παραγωγή θ' άνέβαινε σε 25 Χ 90.000 = 2.500.000 μέτρα. Έάν σε κάθε άτομο δίνονταν με δελτίο 4 μ. σ' ένα μήνα θα έντόνονταν 560.000 άτομα. Κι' αυτά με μία μόνο βάρδια, ενώ ή Ούνρα έζήτησε διπλή βάρδια, όποτε μέσα σ' ένα τρίμηνο θα έλύετο το ζήτημα της ένδύσεως. Τουλάχιστον ο πληθυσμός της Αθήνας—Πειραιώς θα έντόνονταν σε 25 ήμέρες.

Και όμως όσο κι' αν ήταν τόσο άπλο το ζήτημα και τόσο αιοιόδοξα το άντιμετώπιζε το σχέδιο Βαρβαρέσου—Ούνρα ήρθε ή καταπληκτική αυτή συνωμοσία Υπουργού—Βιομηχάνων να το τορπιλλήσει.

Δ. ΚΙΣΚΥΡΑ Γεωλόγου—Γεωφυσικού

Ο ΟΡΥΚΤΟΣ ΜΑΣ ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΑΡΕΙΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Β' ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

1) Λιγνίτης.

Στην χώρα μας δεν βρίσκονται κοιτάσματα λιθανθράκων, με βιομηχανική αξία, ούτε πετρελαιοπηγές, που πάνω τους να στηρίξουμε, όπως άλλες χώρες, το μέλλον της βιομηχανίας μας. Υπάρχουν όμως άφθονοι οι λιγνίτες και ο λευκός άνθρακας—οι ύδατοπτώσεις μας—που είναι ικανοί ν' άντισταθμίσουν μ' έπιτυχία την έλλειψή τους. Δεν πρόκειται άλλως τε να κάνουμε μεις την άρχή σ' αυτή την άντικατάσταση: ήδη ή Βουλγαρία κατάρθωσε, πολεμικά, να καλύπτει όλες τις άνάγκες της σε καύσιμα με το λιγνίτη της. Άκόμη και χώρες με πλούσια και πλουσιώτατα κοιτάσματα λιθανθράκων δεν περιφροϋν άλλα τούναντιον, έντείνουν τη λιγνιτοπαραγωγή τους. Η Γερμανία λχ. σε σύνολο 30,7 δισεκ. ΩΧΒ (ώριαία χιλιοβάττα) παραγωγής ήλεκτρικής ένέργειας (1929), ώφειλε τα 12 δισεκ. στη καύση λιγνίτη. Στη Ρουμανία, παρ' όλα τα πετρέλαιά της ή παραγωγή λιγνίτη τα τελευταία χρόνια ήταν 10 πλάσια και πλέον απ' τη δικιά μας. Στην Γιουγκοσλαβία, έπίσης ή λιγνιτοπαραγωγή ήταν έντατική: σε σύνολο παραγωγής 5,5 έκ. τόν. από λιγνίτη κυρίως και λιθανθρακα ή εισαγωγή καύσιμων ύλικών περιοριζόταν σε 526 χιλ. τόν. Μονάχα ή χώρα μας, με παραγωγή μόνο 130 χιλ. τόν. λιγνίτη (1937) ήταν καταδικασμένη να εισάγει 1280 τόν. καύσιμα ύλικά, αξίας 1325 έκ. δρχ., για να καλύπτει τις άνάγκες της. Η ντόπια παραγωγή λιγνίτη, αξίας 35 έκ. δρχ. δεν κάλυπτε ούτε τα 3% των έξόδων μας για καύσιμα. Ποιός φταίει γι' αυτό και που όφείλεται ή τόσο καθυστέρηση μας; Άς δοϋμε πρώτα αν ύπάρχουν, σε τί ποσότητα και ποιότητα, λιγνίτης στη χώρα μας και ποιές είναι οι κοιτασμολογικές τους συνθήκες εμφάνισης.

α) Ποσότης. Λιγνίτες έχουν διαπιστωθεί στην

Έμπρός στον συντριπτικό αυτόν όγκο του όργιου που άπεκαλύφθη σε όλη την ώμότητα του τί εύρηκαν ν' άπαντήσουν οι οικτροί συνωμότες; Ψεύδη και άορισίες και προσωπικές έπιθέσεις, μετατοπίζοντας το ζήτημα σε πολιτικό πεδίο και έκτοξέυοντας «κρυφές πολιτικές άπειλές» για τούς ύπονομευτές των «έθνικων συμφερόντων» όπως όνομάζουν έκείνους που έξεσκεπάζουν τις πληγές και τις άτασθαλίες τους.

Άλλά ο χρόνος, που δεν συγχωρεί, κάποτε θα τούς σαρώσει με τούς άνελέητους νόμους της Ιστορίας που τόσο περιφροϋν και όβρίζουν.

Όταν ή ύπόθεση θα περιέλθει στα χέρια της Έλληνικής Δικαιοσύνης—και αυτό θα γίνει σύντομα—τότε ή κοινή γνώμη θα άντικρύσει με κατάπληξη την άτέρμονα άλυσίδα των έγκληματικών ένεργειών των άτοκαλουμένων «ύπερπατριωτών» Κατοάμπηδων και Παρασκευόπουλων, που με τις εύλογες του κ. Ναυάρχου και Πρωθυπουργού κ. Βούλγαρη έξαπέλυσαν κατά του λαού τόν νέον αυτόν καταπληκτικόν Παναμάν ότην κρισιμώτερη στιγμή της έθνικής και κοινωνικής μας άνασσυγκροτήσεως. Το έγκλημα τους είναι έγκλημα έσχάτης προδοσίας κατά της ζωής του έθνους όλοκληρου και της κρατικής μας ύποστάσεως. Στη Γαλλία οι προδότες αυτού του είδους έντοιχίζονται. Στην Ελλάδα; Την άπάντηση θα τη δώσει ή Έλληνική Δικαιοσύνη.

Έπακολουθεί σειρά έρθων του κ. Π. Κερασώτη με της λεπτομέρειες της σκανδαλώδους πολιτείας των μεγαλοβιομηχάνων στο ζήτημα των πρώτων ύλών της ΟΥΝΡΑ, των κρατικών παραγγελιών, κ. ά., κ. ά.

Ελλάδα σε πολλά μέρη και σε τεράστιες έκτάσεις. Βρίσκονται μέσα σε νεογενείς άποθέσεις κι' έχουν σχηματιστεί απ' τα δένδρα και τα φυτά γενικά των τεράστιων δασών που έκάλυπταν τη χώρα μας στη νεογενή περίοδο. Τα δάση αυτά με την πάροδο του χρόνου καταχώθηκαν και λόγω της μεγάλης θερμοκρασίας και της πίεσης των πετρωμάτων, που σχηματίσθηκαν αργότερα πάνω τους, άπανθρακώθηκαν. Τις πιο πολλές όμως φορές τα ύλικά αυτά των δασών παρασύρθηκαν και άποτέθηκαν σε ώρισμένα μέρη (έλη, λίμνες κλπ.) που σ' αν τω χρόνω βυθίζονταν σιγά-σιγά, κι' έτσι σχημάτισαν εκεί σε διάστημα χιλιάδων χρόνων παχύτατα στρώματα ξύλων που κατόπιν άπανθρακώθηκαν κι' άπετέλεσαν τις γνωστές σήμερα με το όνομα λιγνιτοφόρες περιοχές ή λιγνιτοφόρες λεκάνες.

Τα άποθέματα που έχουν πιστοποιηθεί με έργα σε 22 κυριώτερες λιγνιτοφόρες περιοχές άνέρχονται σε 5 έκ. τόνων, τα πιθανά—με βάση τις έμφανίσεις—σε 27 έκ. τόν. και τα δυνατό—με βάση τις διαστάσεις των λιγνιτοφόρων λεκανών—σε 156 έκ. τόν. (Έκθεση Άν. Οίκ. Συμβουλίου 1933). Έχουν όμως από πριν έκφραστεί γνώμες ότι τα άποθέματα της περιοχής Άμυνταίου—Βένης φτάνουν τα 1000 έκ. τόν., ο δε καθηγητής Κέγκελ (1939) όπολόγισε τα άποθέματά μας γενικά σε 7200 έκ. τόν. Τα σπουδαιότερα γνωστά κοιτάσματα λιγνίτη βρίσκονται στη περιοχή Κοζάνης—Καϊλαρίων—Φλώρινας και ύπολογίστηκαν απ' τόν Κέγκελ σε 6000 έκ. τόν. Μερικοί άντιθέτως φρονούν, ότι θα πρέπει να είμαστε εύτυχεις αν ύστερα από συστηματικές έρευνες καταφέρουμε ν' άναγνωρίσουμε στο ύπέδαφος μας περισσότερα από 200—300 έκ. τόν. λιγνίτη. Οι όπολογισμοί όμως αυτοί είναι πολύ συντηρητικοί και δεν στηρίζονται άλλως τε παρά μόνο στις γνωστές έμφανίσεις.

Άπό τη γεωλογική πείρα πάνω στα κοιτάσματα λι-

Δολομίτης και το θαλασσινό νερό του τελευταίου ή περιεκτικότητα είναι περίπου 1—1,5%. 'Απ' τα όρυκτα το πλουσιώτερο σε μεταλλικό μαγνήσιο είναι ο λευκόλιθος. Στη χώρα μας βρίσκεται άφθονος και με περιεκτικότητα 27,4%, που είναι ή πρώτη του κόσμου. 'Η τιμή του μεταλλικού μαγνησίου ξεπερνάει κατά 50% την τιμή του αλουμινίου, (1) φτάνει δηλαδή 82,5 χιλ. δρχ. κατά τόνο. Έτσι ή αξία λχ. 5.000 τόν. μαγνησίου για το οποίο απαιτούνται 18.500 τόν. λευκόλιθου (το 1/3 της τωρινής μας παραγωγής) και 100 εκ. ΩΧΒ ηλεκτρική ενέργεια, είναι 412,5 εκ. δρχ. ενώ του αντίστοιχου λευκόλιθου είναι μόλις 12,5 εκ. 'Αν λάβουμε υπ' όψη ότι πολλές χώρες (λχ. 'Αγγλία, που έκανε εισαγωγές από τη Γερμανία, 'Αμερική, 'Ιαπωνία κλπ.) στερούνται από πρώτες ύλες, μπορούμε να υπολογίζουμε σε σημαντική εξαγωγή.

Από τη ηλεκτροχημικές βιομηχανίες, εκείνη που ιδιαίτερα θα προσέξουμε είναι ή βιομηχανική παραγωγή αμμονίας με δέυσμευση του αζώτου της ατμοσφαιρας, που θα μας χρειαστεί για τα λιπάσματα. Οι ανάγκες μας σε αμμονία υπολογίζονται σε 40 χιλ. τόν. με προοπτική να πενταπλασιαστούν τουλάχιστο. Έτσι ή αύξηση του 'Εθν. εισοδήματος, από μόνο τη παραγωγή αμμονίας, θ' ανέβει κατά 700 περίπου εκ. προπ. δρχ. 'Η βιομηχανία—που θ' αναπτύξουμε—αζωτούχων λιπασμάτων σε συνδυασμό με τα υπερφωσφορικά, θ' αποτελέσουν ασφαλώς στο μέλλον μίαν από τις σημαντικότερες βιομηχανίες της χώρας μας. 'Η γεωγραφική μας θέση σε σχέση με την 'Αφρική, που είναι πηγή φωσφορικών όρυκτων και τα άφθονα κοιτάσματα σιδηροπυρίτη που διαθέτουμε—για την κατεργασία τους—θα συντείνουν σ' αυτό ιδιαίτερα.

'Η διάθεση φτηνής ενέργειας και πρώτων ύλων θα μας επιτρέψει παράλληλα και την ανάπτυξη βιομηχανίας χημικών και φαρμακευτικών προϊόντων—τόσο σημαντικής για τη χώρα μας—και μαζί βιομηχανίας ανθρακικής και καυστικής σόδας (σαπωνοποιία μεταλλουργία κλπ.) καθώς και ανθρακασβεστίου.

Τέλος εκείνη που δεν θα ξεχάσουμε αλλά που μάλλον θα προταχθεί, είναι ή τσιμεντοποιία. Οι ανάγκες μας είναι τεράστιες και κάθε μέρα θα μεγαλώνουν, όσο θα προωθείται το σχέδιο της ανοικοδόμησης. 'Η παραγωγή μας προπολεμικά ήταν 300 περίπου χιλ. τόν., αξίας 300 εκ. δρχ., και φτάνει σε σκεφτόμενη, ότι για μόνο τα έργα του 'Αχελώου θα χρειαζομαστε 320 χιλ. τόν. τσιμέντου. Έτσι οι ανάγκες μας θα ξεπεράσουν το 1 τουλάχιστο έκ. τόνους. Για τη ποσότητα αυτή θα μας χρειαστούν 110 εκ. ΩΧΒ. 'Αργότερα με την πρόοδο της βιομηχανίας του αλουμινίου, θα μπορούμε από τα υπολείμματα του βωξίτη να κατασκευάσουμε άριστης ποιότητας αλουμινούχα τσιμέντα, που θα βρίσκουν πρόθυμη ζήτηση στις ξένες αγορές.

'Ας κάνουμε τώρα ένα πρόχειρο προϋπολογισμό των δαπανών για τις πρώτες βιομηχανίες που θ' αναπτύξουμε με βάση τα υπάρχοντα γνωστά στοιχεία (?). 'Η 'Αμερικανική εταιρία, για την υδροδυναμική εκμετάλλευση του 'Αχελώου—με παραγωγή 410 εκ. ΩΧΒ—και την 'Ίδρυση ηλεκτρομεταλλουργικής και ηλεκτροχημικής βιομηχανίας (παραγωγή αλουμινίου, αζώτου κλπ.) λογαρίαζε δαπάνη 20 εκ. δολλαρίων, δηλ. 3000 εκ. δρχ. Μία πρόσφατη (1942) 'Ίδρυση εργοστασίου παραγωγής μαγνησίου στον Καναδά, με παραγωγή 10—20 τόν. την ημέρα, κόστισε 5 εκ. δολάρια= 750 εκ. δρχ. 'Ο Παπαχαράλμπος, τη συνολική δαπάνη για τις εγκαταστάσεις παραγωγής 10.000 τόνων αλουμινίου το χρόνο την υπολογίζει σε 850 εκ. δρχ. Για την παραγωγή 75.000 τόν. σιδήρου και χάλυβα, σε 250 εκ. δρχ. 'Ο Φάρνι υπολογίζει ότι, για την ήμισυπόσταξη (πλινθοποίηση, συμπίκνωση έλαιου ήμισυπόσταξης κλπ.) 140 χιλ. τόν. λιγνίτη, θα χρειαστεί δαπάνη 80 εκ. δρχ. 'Ο Χωραφάς υπολογίζει τη δαπάνη για την υδροδυναμική εκμετάλλευση των ποταμών Βόδια, Βουραϊκού και Λάδωνα, με παραγωγή ηλεκτρ. ρεύματος 368 εκ. ΩΧΒ, σε 735 εκ. δρχ. Χωρίς να είναι ανάγκη να προχωρήσουμε, ό άναγνώστης κατα-

λαμβάνει ότι με ένα ποσό 2 πάνω-κάτω δισεκ. δρχ. προπολ. το χρόνο, θα μπορούμε σε τρία το πολύ χρόνια να αποτελείσουμε τα πρώτα υδροηλεκτρικά έργα για τόν ηλεκτροφωτισμό και την ηλεκτροκίνηση ενός μεγάλου μέρους των πόλεων και της υπαίθρου, τα εργοστάσια για την παραγωγή σημαντικής ποσότητας σιδήρου, αλουμινίου και μαγνησίου, αζώτου για την παρασκευή λιπασμάτων, και για την πλινθοποίηση ακόμη και τόν εν μέρει εξεύγανισμό του λιγνίτη. 'Ο τελευταίος αυτός, ως σημειωθεί, τα πρώτα αυτά τρία χρόνια της ανοικοδόμησης θα παίξει υποχρεωτικά τόν κυριώτερο ρόλο σαν πηγή κινητήριας δύναμης. Γι' αυτό και ή εκμετάλλευσή του θα πρέπει ν' αρχίσει εγκαίρως και να ενταθεί σημαντικά.

Γενικότερα, χωρίς κανένα κίνδυνο να μείνουμε πίσω στους υπολογισμούς μας, μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι, στα χρονικά πλαίσια μιας δεκαετίας και με χρονιάτικη δαπάνη 2 δισεκ. προπολ. δρχ., το δλο πρόγραμμα της βιομηχανικής ανοικοδόμησης όχι μόνο θα έχει εκτελεστεί αλλά και θα 'χει—αν μη δλοκληρωτικά πάντως στο μεγαλύτερο ποσοστό—αποσβέσει τις δαπάνες του χάρη στη γρήγορη κι' άμεση αύξηση του έθν. εισοδήματος, που θα έπιφέρει (!) 'Αν λάβουμε υπ' όψη, από την τώωση και παραπέρα ανάπτυξη της αγροτικής μας οικονομίας κλπ. ότι ήδη από τόν τέταρτο χρόνο οι κυριώτερες εισαγωγές μας σε μεταλλευτικά είδη θα έχουν ουσιαστικά περιοριστεί, ενώ απ' την άλλη, ή διάθεση ώρισμένων προϊόντων μας θ' αρχίσει να ξεπερνάει τα σύνορά μας.

'Απομένει συνεπώς να εξετάσουμε το ποδ θα βρεθούν αυτά τα κεφάλαια τών 20 μ' κι' 25 έστω δισεκ. προπολεμικών δραχ., δίπλα στις τόσες άλλες ανάγκες που έχει ν' αντιμετωπίσει ή καταστραμένη από τόν πόλεμο και την κατοχή οικονομία μας. 'Η πρώτη μας βέβαια σκέψη είναι οι πολεμικές αποζημιώσεις που δικαιούμεθα να λάβουμε, για τις καταστροφές που μας προξένησαν, από τις ήττημένες χώρες. 'Όσον μέτριες κι' αν υπολογιστούν θα 'είναι δπωσδήποτε σε θέση να καλύψουν τα έξοδα μιας σχετικής τουλάχιστο επανόρθωσης κι' αποκατάστασης τών ζημιών. 'Έτσι και στη χειρότερη περίπτωση, το βάρος που θα μας πείσει θ' αφορά κατ' ουσίαν το κεφάλαιο της ανοικοδόμησης, δηλ. τα 20 ή τα 25 αυτά δισεκ., που θα πρέπει κάπου να ξευρεθούν. 'Υπάρχει δώστόσο και γι' αυτά διέξοδος, διπλή στην ανάγκη. 'Όμως ή χρησιμοποίησή κι' ή εφαρμογή της, για να 'ναι αποτελεσματική, απαιτεί δπωσδήποτε την πλήρωση μιας άκαμπτης προϋπόθεσης: το κατάλληλο όργανο για να την εφαρμόσει—που θα θελήσει και θα μπορέσει να την εφαρμόσει. Χωρίς το κατάλληλο αυτό όργανο, δηλαδή το υπεύθυνο και συνεπές Κράτος, όχι μόνο αυτή αλλά και κάθε άλλη διέξοδος είναι καταδικασμένη απ' τα πρίν, κατά τόν μονότονα επαναλαμβανόμενο ως τα σήμερα τρόπο: ή έσωτερική φορολογία δποιας μορφής κι' αν είναι, βαραίνει συνθηπτικά, αν όχι κι' αποκλειστικά, στους ώμους τών οικονομικά αδύνατων, τα έξωτερικά δάνεια βαρυμένα με τοκογλυφικούς δρους, έξαντλούνται σχεδόν προτού φτάσουν στον προορισμό τους. Καταλαβαίνει βέβαια καθένας ότι, υπό τέτοιους δρους, ούτε ή προοδευτική φορολογία του κεφαλαίου και ή δήμευση του παράνομα άποχτημένου πλούτου, που θα απέφεραν τεράστια ποσά, μπορεί να εφαρμοστεί και να έπιτυχει, ούτε και ή ένίσχυση τών συμμάχων μας, σ' όσην έκταση χρειαστεί, με την παραχώρηση μακροπρόθεσμων και με συγκεκριμένους δρους δανείων, μπορεί σε καμιά περίπτωση ν' αποβεί αποτελεσματική. 'Απεναντίας, φόβος μάλλον θα υπάρξει, ύστερα από μερικά χρόνια επιφανειακής βελτίωσης και άμφιβολου όρθοδοξισμού, να βρεθούμε ξανά στην 'Ίδια κι' ίσως πολύ χειρότερη απ' τη σημερινή μοίρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ :

'Από την όλη μελέτη του προβλήματος για το δυνατό ή μη ανάπτυξης βαρειάς βιομηχανίας στη χώρα μας, καταλήγουμε στη διαπίστωση, ότι ούτε ό μεταλλικός, ούτε ό ενεργειακός παράγοντας μας λείπουν, μ' αντίθετα διαθέτουμε τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης των, ή ανάγκη συνεπώς, που τονίζουν μερικοί, για το άπαραίτητο του

(1) Χωρίς να λογαριάσουμε την επί πλέον—σημαντικότερη άσφαλώς—αύξηση του έθν. εισοδήματος, που θα προκύψει από το θεμέλιωμα και τη χειραφέτηση, της σήμερα εξαρτωμένης από το έξωτερικό και δσομοβίωσης έλαφράς βιομηχανίας μας.

έμπλουτισμού της χώρας μας, ιδιαίτερα σε πηγές ενέργειας, με την πρόσ την α ή β χώρα επέκταση τών συνόρων μας, έπισημημονικά τουλάχιστο, έλέγχεται άστηρικτη και άνυπαρκτη. 'Όσο για τόν τρίτο παράγοντα, τόν οικονομικό, είδαμε με ποιδόν τρόπο μπορεί να έξευρεθεί και με ποια συγκεκριμένη προϋπόθεση μπορεί ν' αποβεί αποτελεσματικός έτσι ώστε, σε μια 10ετία κι' όχι πολύ άργότερα, να μπορούμε ξανά να βρεθούμε με τα χέρια έλεύθερα, άφου θα 'χουμε πιά χτίσει γερά τα θεμέλια της οικονομικής άνθισης κι' ευημερίας του τόπου. Το χρονικό όριο μιας 10ετίας δεν πρέπει να μας φανεί σύντομο και υπερβολικά αισιόδοξο, αν λογαριάσουμε, ότι ή θρυλούμενη από μερικούς είκοσαετία στηρίζεται σε υπολογισμούς, που καθόλου δεν λαμβάνουν υπ' όψη ή, τι για μας αποτελεί το ουσιαστικότερο τη μορφή ή μάλλον την ποιότητα της υπεύθυνης διαχείρισης, από το είδος της όποιας και θα έξαρτηθεί ή συμμετοχή, ό βαθμός και ό παλμός κινητοποίησης, που θαυματουργό λαϊκού παράγοντα. Γιατί χωρίς αυτόν, την έξασφάλιση δηλ. της δλόψυχης συνδρομής του, που μόνο ή έμπιστοσύνη προς το υπεύθυνο κράτος μπορεί να την έγγυθηθεί, κάθε προσπάθεια «μια καταδίκη είναι γραφή» όπως έπικε κι' ό ποιητής.

ΑΡΙΣΤ. Ι. ΚΡΙΑΡΗ Γεωπόνου

ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Στο πρώτο κεφάλαιο αυτής της μελέτης ('Ανταίος τυχός 9), καταδείξαμε, στηριζόμενοι στα δεδομένα τών Γεωργικών άπογραφών, πως μέχρι τόν πόλεμο, και συγκεκριμένα στην περίοδο 1911—39, συντελέσθηκε μεγάλη επέκταση της καλλιέργειας στην 'Ελλάδα.

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αύξηθήκανε κατά 8,5 εκατ. στρέμματα δηλ. 48% σχετικά με το 1911, σε βάρος τών άγροναπαύσεων, βοσκών, έλωδών εκτάσεων, λιμνών και πεδινών—ήμιορεινών δασών. Οι μη καλλιεργούμενες παραγωγικές εκτάσεις αύξηθήκανε και αυτές κατά 6,5 εκ. στρέμματα δηλ. 67% σχετικά με το 1911, σε βάρος τών μη καλλιεργησίμων βοσκών, τών δασών και τών άγόνων εκτάσεων. Τέλος και οι λοιπές παραγωγικές εκτάσεις (βος κές μη καλλιεργήσιμες) αύξηθήκανε σε βάρος τών άγόνων εκτάσεων κατά 5 εκατ. στρέμματα δηλ. 16% σχετικά με το 1911. Συνολικά οι παραγωγικές εκτάσεις επέκτάθηκαν κατά 20 εκατ. στρέμματα επί τών άγόνων περιοχών κατά την περίοδο 1911—39. 'Η επέκταση αυτή αντιστοιχεί στα 26% της συνολικής γεωργικής έκτασης του 1939, και προς τα 15,5% της συνολικής επιφανείας της 'Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΓΗΣ

1. 'Η εξέλιξη του αγροτικού πληθυσμού και της σχέσης του προς την έκταση της γης.

Κατά το θεωρούμενο χρονικό διάστημα, από της πρώτης μέχρι της τελευταίας γεωργικής άπογραφής (1911—1939), παράλληλα προς τις σημαντικές μεταβολές στη συνολική έκταση της 'Ελλάδας και στις κατηγορίες της παραγωγικής γής, έγιναν έπίσης μεγάλες μεταβολές στον πληθυσμό της γενικά, και στον άγροτικό της πληθυσμό ειδικά.

Την εξέλιξη του άγροτικού πληθυσμού της 'Ελλάδας στην περίοδο 1911—39, τη σχέση του προς το λοιπό πληθυσμό, και προς την έκταση της γής, δίδει ο Πίνακας VIII.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) 'Α. 'Α ν τ ω ν ι ά δ η. Τεχνική τευχός 21, (1944). 2) Γ. Β ο ρ ε ά δ η, Τεχνική τευχ. 17, 18 (1944). 3) Χ. Δ α ν δ, Πολιτική 'Επιθεώρησης τευχ. 2 και 7 (1945). 4) Κ. Κ έ γ κ ε λ, Τεχνικά Χρονικά τευχ. 176 (1939). Π. Κ ο υ β έ λ η, 'Η ενεργειακή οικονομία της 'Ελλάδος, 'Αθήναι 1944. 6) Γ. Π α π α ρ α λ ά μ π ο υ ς, Πρακτικά Α. Πανελλην. χημ. Συνεδρίου, 'Αθήναι 1938. 7) Α. Δ ε λ η γ ι ά ν ν η, όμοίως 1938. 8) Γ. Π ε ζ ο π ο ύ λ ο υ, Τεχνική τευχ. 5 (1943) τευχ. 6 (1944) και 30—31 (1945). 9) Μ. Π ε σ ν ι κ ί δ η, 'Η εξέλιξις της ηλεκτρικής ενεργείας εν 'Ελλάδι, 'Αθήναι 1944 10) Κ. Α α γ α ν ά, Τεχν. Χρονικά τευχ. 153—154 (1938) και Πολιτική 'Επιθεώρησης τευχός. 8 (1945). 11) Στατιστική 'Επετηρίς της 'Ελλάδος, 'Αθήναι 1939. 12) Β. Φ ά ρ ν ι, Τεχ. Χρονικά σ. 1455 (1938). 13) Χ ω ρ α φ ά Ν. Τεχνική τευχ. 29, 30—31 (1935). 14) 'Ανώτατον Οικονομικόν Συμβούλιον. Περί δυνατότητος αύξήσεως παραγωγής λιγνίτου κλπ. 1936.

'Από τόν Πίνακα VIII προκύπτει ότι :

α) 'Ο αγροτικός πληθυσμός της 'Ελλάδας άνέρχεται το 1939 σε 3.807.067 άτομα και άποτελεί τα 52,38% του συνολικού πληθυσμού της. Πιτυουσιάζει αύξηση σχετικά με το 1911, που συμβαδίζει όμως με την αύξηση της έκτασης της χώρας μετά τους άπέλευθερωτικούς πολέμους, γιαιυτό ή πυκνότητά του μένει σχεδόν ή ίδια στο θεωρούμενο χρονικό διάστημα.

Σχετικά όμως με την αύξηση του λοιπού πληθυσμού, ή αύξηση του άγροτικού πληθυσμού παρουσιάζει καθυστέρηση (=έξελιξη της χώρας προς τη βιομηχανοποίηση, το εμπόριο και τόν παρασιτισμό), γιαιυτό ή άναλογία του άγροτικού πληθυσμού προς το λοιπό πληθυσμό ελαττώνεται κατά 25% σχετικά με το 1911.

β) 'Η άναλογοϋσα σε 5μελή άγροτική οικόγείνεια έκταση καλλιεργούμενης γής άνέρχεται το 1939 κατά μέσο όρο σε 34,3 στρέμματα, και παρουσιάζει σημαντική αύξηση, κατά 10,8 στρ. σχετικά με το 1911, που άναλογεί στα 31,5% της έκτασης του 1939.

γ) 'Η άναλογοϋσα σε 5μελή άγροτική οικόγείνεια έκταση παραγωγικής γενικά από γεωργική άποψη γής άνέρχεται το 1939 σε 101,3 στρέμματα, και παρουσιάζει σημαντική αύξηση σχετικά με το 1911 κατά 34,4 στρέμματα, που άναλογούν στα 33% της παραγωγικής γής του 1939.

δ) 'Η άπόλυτη ελάττωση του άγροτικού πληθυσμού μεταξύ 1929 και 1939 είναι σημαντική (398.527 άτομα, που αντιστοιχούν στα 10,5% του άγροτικού πληθυσμού του 1939), και έχει ιδιαίτερη σημασία άκριβώς γιαιτό στο μεταξύ χρονικό διάστημα όχι μόνο δεν ελαττώθηκε ή κατά άγροτική οικόγείνεια άναλογοϋσα επιφάνεια καλλιεργούμενης γής, αλλά αύξηθήκε από 19,8 στρ. σε 34,3 στρ., όπως έπίσης αύξηθήκε και ή άναλογοϋσα έκταση συνολικής παραγωγικής γής από 71,4 στρέμματα σε 101,3 στρ.

'Η ελάττωση αυτή έξηγείται με την προοδευτική ανάπτυξη της βιομηχανίας, του 'Εμπορίου και της Ναυτιλίας της 'Ελλάδας στο θεωρούμενο χρονικό διάστημα, που άπορρόφησε δλη—δηλ. όση άφισαν οι άπώλειες τών πολέμων και ή μετανάστευση—την αύξηση του

1) Τιμές του 1942 στην 'Αμερική.

(2) 'Από τη μελέτη τών στοιχείων αυτών θα μπορούσε έπίσης να έκτιμηθεί και ή σημαντική διαφορά που θα υπάρχει ανάμεσα στο κόστος της ντόπιας παραγωγής και την τιμή τών ξένων προϊόντων, που εισάγουμε ως τώρα. τα πλεονεκτήματα όμως μιας ντόπιας βιομηχανίας είναι τόσο πολλαπλά και ουσιαστικότερα κι' οι λόγοι της διαφοράς αυτής, εις βάρος τών ξένων προϊόντων, τόσο εύνοητοι, και φυσικοί, ώστε θεωρούμε περιττή μία συγκριτική ανάλυσή τους στο καθέκαστα.

ΠΙΝΑΚΑΣ VIII.
Εξέλιξη του αγροτικού πληθυσμού και σχέση του προς την έκταση της γης (%)

	1911	1929	1939	Διαφορά ± 1911-1939	% του 1939
Αγροτικός πληθυσμός Λοιπός πληθυσμός Αναλογία αγροτικού πληθυσμού επί συνολικού πληθυσμού	2.053.221 603.575 77 %	4.205.588 2.097.412 67 %	3.807.061 3.461.073 52 %	+1.753.840 +2.857.498 -25 %	
Κατά αγροτ. οικογένεια 5μελή αναλογούν στρέμματα	Καλλιεργούμενης γης 23,5	19,8	34,3	+10,8	+31,5
	Παραγωγικής γης 67,9	71,4	101,3	+33,4	+33
Πυκνότητα του αγροτ. πληθυσμού κατά τ. χ.	Εκτασης της Ελλάδος 32	32	29	-3	-10
	Καλλιεργούμενης γης 213	252	146	-67	-46
	Παραγωγικής γης 74	70	49	-25	-51

πληθυσμού των πόλεων και των χωριών, κι' άκόμη τράβηξε και μέρος του πάγιου αγροτικού πληθυσμού στις πόλεις. Την κίνηση αυτή του αγροτικού πληθυσμού, που όφειλεται στην προοδευτική εξέλιξη της Έθνικης Οικονομίας—και που είναι γενικό γνώρισμα της κοινωνικής ανέλιξης σ' όλες τις χώρες—, ένισχυσε ή δύσκολη οικονομική κατάσταση της αγροτικής τάξης και ή μεγάλη διτφορά της κοινωνικής ζωής μεταξύ χωριού και πόλης (10).

ε) Η πυκνότητα του αγροτικού πληθυσμού κατά τ. χ. καλλιεργούμενης γης ελάττωθηκε σημαντικά από το 1911 ως το 1939. Η ελάττωση αυτή άπό 213 σε 146 άτομα κατά τ. χ. αντιστοιχεί στα 46 % του 1939 και όφειλεται άφενός στην άπόλυτη ελάττωση του αγροτικού πληθυσμού που άναφέραμε και άφετέρου στην αύξηση των καλλιεργουμένων εκτάσεων.

στ) Η πυκνότητα του αγροτ. πληθυσμού κατά τ. χ. παραγωγικής γεωργικής γης, ελάττωθηκε και αυτή σημαντικά στο θεωρούμενο χρονικό διάστημα από 74 σε 49 άτομα, ελάττωση που αντιστοιχεί στα 51 % της πυκνότητας του 1939 και όφειλεται επίσης στην άπόλυτη ελάττωση του αγροτικού πληθυσμού και στη σημαντική αύξηση της παραγωγικής γεωργικής γης.

Τά στατιστικά δεδομένα για το χρονικό διάστημα 1911-39 δηλώνουν πως όχι μόνο δεν επήλθε ένταση της «στενότητας καλλιεργήσιμου γης» (11), συνολικά λαμβανομένης, αλλά αντίθετα αύξηση της μέσης έκτασης της γης όχι μόνο δεν επήλθε αύξηση της «στενότητας» του αγροτικού μας πληθυσμού, σχετικά με την καλλιεργούμενη γη, την παραγωγική γη, και τη συνολική έκταση της χώρας, αλλά το αντίθετο, ελάττωση της υπάρχουσας «στενότητας», λόγω της επέκτασης της καλλιεργείας και της παραγωγικής χρησιμοποίησης της γης, κατά μεγαλύτερο βαθμό από την σύγχρονη σχετική αύξηση του αγροτικού πληθυσμού.

2. Η κατανομή της γης και ή νέα συγκέντρωση της αγροτικής ιδιοκτησίας.

Όλα τα συμπεράσματα που εκθέσαμε προηγουμένως άφορούν προφανώς τη σχέση του αγροτικού πληθ.

(9) Τον Πίνακα VIII καταρτίσαμε, σ' ότι άφορά τον πληθυσμό, ύστερα από έπεξεργασία και άναγωγή των στατιστ. στοιχείων των άπογραφών 1907 και 1928 (από τις Στατιστ. Έπιτηρίδες του 1930, 1938 και 1939) στα έτη 1911 και 1929, και από τα δεδομένα της άπογραφής του 1940 (ένδεκα-της, από το Υπ. Έθν. Οικονομίας). Σημειώνουμε πως από τον πληθυσμό του 1907 ή έκταση που χρησιμοποιούμε για το 1911, με τον πληθυσμό που βρίσκουμε για τον ίδιο χρόνο.

Σύμφωνα με την τελευταία άπογραφή του 1940 ο αγροτικός πληθυσμός της Ελλάδας άνέρχεται σε 3.847.136 άτομα και άποτελεί το 52,38 οιο του συνολικού πληθυσμού της (7.344.642 κάτοικοι). Τη σχέση αυτή δεχόμαστε ισχύουσα και για το 1939.

(10) Βλέπε έκτενέστερα: Χ. Εδελπίδης: Θεωρία και πράξις αγροτικής πολιτικής και οικονομίας, Αθήναι 1939 σελ. 84 έφ.

(11) Χ. Εδελπίδης: Άπόψεις επί του βημογραφικού μας προβλήματος, Τεχνική τευχ. 1, σελ. 10.

σμού προς την έκταση της γης κατά μέση γενική ή άναλογία.

Την πραγματική σχέση της αγροτικής τάξης προς την έκταση της γης μπορεί να μάς δώσει μόνο ιδιαίτερη έρευνα επί της κατανομής της γης μεταξύ των αγροτικών επιχειρηματιών (12).

Για την κατανομή της γης μεταξύ του αγροτικού πληθυσμού, και ειδικά για τις κατηγορίες της αγροτικής έκμετάλλευσης ως προς το μέγεθος της (νάνος, πολύ μικρή, μέτρια, μεγάλη), δεν έχουμε στατιστικά στοιχεία παρά μόνο από την άπογραφή του 1929.

Τά στοιχεία της τελευταίας άπογραφής του 1939, που θα μάς φανέρωναν τις έπελθουσες στο μεταξύ διάστημα μεταβολές και την ύφιστάμενη κατάσταση ως προς το ζήτημα αυτό στις παραμονές του πολέμου, άπωλώθηκαν κατά το μέγιστο μέρος λόγω της κατοχής, όπως μάς άνακοινώθηκε από το Υπ. Έθνικης Οικονομίας, ώστε να μην είναι δυνατή ή χρησιμοποίηση των περιωθέντων.

Όυτε όμως και ή Στατιστική του 1929 μάς δίνει τις εκτάσεις των βιοτικών κατηγοριών τη αγροτική έκμετάλλευση. Σ' αυτήν βρίσκουμε μόνο την κατανομή των αγροτικών επιχειρηματιών κατά κλίμακα μεγέθους της αγροτικής έκμετάλλευσης (13).

Άπό την κατάταξη αυτή καταρτίζουμε τον κατωτέρω Πίνακα IX των αναλογιών των αγροτικών επιχειρηματιών κτλ της μέσης έκτασης των αγροτικών έκμεταλλεύσεων κατά τις άναφερθείσες βασικές κατηγορίες μεγέθους αυτών, όπως έμφανίζονταν το 1929.

Άπό τον Πίνακα IX προκύπτουν τά ακόλουθα

1) Ειδικά συμπεράσματα.

α) Τα 37 έκατοστά των αγροτικών επιχειρηματιών με «νάνος» αγροτική έκμετάλλευση 1-10 στρεμμάτων, διαθέτουν μόνο τά 5 έκατοστά της συνολικής έκτασης της παραγωγικής γης.

Κατά μέσο όρο, σε κάθε τέτοια αγροτική έκμετάλλευση αναλογούν 5,5 στρέμματα, που είναι έκταση άνεπαρκής για την έξασφάλιση στοιχειώδους συντήρησης της αγροτικής οικογένειας από κάθε είδος χρησι-

(12) Τον όρο «αγροτικός επιχειρηματίας» χρησιμοποιούμε με την έννοια του άσκοιντος την αγροτική έκμετάλλευση, είτε είναι αυτός ίδιότης, είτε είναι συλλογικό πρόσωπο (Δημόσιο, Δήμος, Κοινότητα, Μονή, Συνεταιρισμός, Έταιρεία κτλ.), είτε είναι ο άγρότης ιδιοκτήτης είτε είναι κτηνοτρόφος ή δασικός επιχειρηματίας. Έπειδή στην Ελλάδα κατά μεγάλη αναλογία οι αγροτικοί επιχειρηματίες είναι οι ιδιοκτήτες της αγροτικής έμμε άλ ευσης (κατά την ίδια στατιστική του 1929 επί 593.367 οι 757.736 δηλ. τά 79 %), πολλοί χρησιμοποιούν άδιαφόρα τους δύο αυτούς χαρακτηρισμούς, που δεν ταυτίζονται όμως καθόλου.

Ειδικά για τον Πίνακα IX δεν περιλαμβάνονται στούς αγροτικούς επιχειρηματίες οι άποκλειστικά κτηνοτρόφοι, και τουτό γιατί ο Πίνακας Β', σελ. 18, του συγκεντρωτικού τεύχους της άπογραφής του 1929, σ' όσον όποιο σ' επιζητούμε για να κατρίσουμε τον Πίνακα IX, τους έξαιρεί, όπως φαίνεται από την ύποσημείωση της σελ. 18.

(13) Πίνακας Β', σελ. 18, του συγκεντρωτικού τεύχους της Γεωργικής και Κτηνοτροφικής άπογραφής της Ελλάδας του 1929.

ΠΙΝΑΚΑΣ IX.

Η κατανομή των κατηγοριών της αγροτικής έκμετάλλευσης το 1929 και ή μέση έκταση τους

Κατηγορίες αγροτικής έκμετάλλευσης	Αριθμός αγροτ. επιχειρηματιών	Μέση έκταση σε στρέμματα	Αναλογία %		Αναλογούσα μέση έκταση κατά αγροτ. επιχειρ. στο.
			Αριθμός αγροτικών επιχειρηματιών	Μέση έκταση σε στρέμματα	
Νάνος 1-10 στρ.	358.718	1.972.949	37,63	5,27	5,5
Πολύ μικρή 11-30 »	334.618	6.462.109	35,10	17,25	19,3
Μικρή 31-100 »	221.868	11.205.057	23,27	29,92	50,5
Μέτρια 101-600 »	35.948	6.869.174	3,77	18,34	191,1
Μεγάλη 600 στρ. και πλέον	2.215	10.941.337	0,23	29,22	4939,7
	953.357	37.450.626	100.-	100.-	39,3

μοποίησης έκτός της έντατικής κηπευτικής, που και για την ή άναφερθείσα έκταση είναι μικρή.

β) Τα 35 έκατοστά των αγροτικών επιχειρηματιών με «πολύ μικρή» αγροτική έκμετάλλευση 11-30 στρεμμάτων, διαθέτουν μόνο τά 17 έκατοστά της συνολικής έκτασης της παραγωγικής γης.

Κατά μέσο όρο, σε κάθε τέτοια αγροτική έκμετάλλευση αναλογεί έκταση 19 στρεμμάτων, που έφθον μόνον χρησιμοποιείται με δεινρώδεις καλλιέργειες έπιμελημένα (και υπό εύνοϊκές συνθήκες διάθεσης της παραγωγής) μπορεί να συντήρηση στοιχειώδους μιά αγροτική οικογένεια, έφθον δε με κηπευτική έπαρκει για καλή συντήρησή της, στο σημερινό χαμηλό βιωτικό επίπεδο του αγροτικού πληθυσμού μας.

Για όλες τις άλλες περιπτώσεις που άποτελούν πάνω από τά 85 έκατοστά του συνόλου, ή έκταση αυτή είναι επίσης άνεπαρκής για τη στοιχειώδη συντήρηση της αγροτικής οικογένειας.

γ) Τα 73 έκατοστά των αγροτικών επιχειρηματιών της χώρας, των κατηγοριών δηλ. «νάνος» και «πολύ μικρή» αγροτικής έκμετάλλευσης μαζί, διαθέτουν μόνο τά 22,5 έκατοστά της συνολικής έκτασης της παραγωγικής γης.

Κατά μέσο όρο, μαζί για τις δύο αυτές κατηγορίες που άποτελούν τη μεγάλη πλειονότητα των αγροτικών έκμεταλλεύσεων, αναλογούν μόνο 12,2 στρέμματα γης.

δ) Η «μικρή» αγροτική έκμετάλλευση των 31-100 στρεμμάτων άπασχολεί τά 23 έκατοστά του συνόλου των αγροτικών επιχειρηματιών και διαθέτει τά 30 έκα-

τοστά της συνολικής έκτασης της παραγωγικής γης.

Κατά μέσο όρο, σε κάθε τέτοια αγροτική έκμετάλλευση αναλογούν 50,5 στρέμματα, που άποτελούν έπαρκή έκταση για τη συνήθη μικτή γεωργο κτηνοτροφική έκμετάλλευση που έφαρμόζεται στη χώρα μας, με σημαντική αναλογία δεινρώδων καλλιεργειών και αυτόρκεια συνήθως κηπευτικών προϊόντων.

ε) Η «μέτρια» αγροτική έκμετάλλευση των 101-600 στρεμμάτων άπασχολεί μόνο τά 3,7 έκατοστά του συνόλου των αγροτικών επιχειρηματιών και διαθέτει τά 18 έκατοστά της παραγωγικής γης.

Κατά μέσο όρο, σε κάθε τέτοια έκμετάλλευση αναλογούν 191 στρέμματα.

στ) Και οι τέσσερις μαζί άναφερθείσες κατηγορίες αγροτικών έκμεταλλεύσεων άπασχολούν τά 97,77 έκατοστά των αγροτικών επιχειρηματιών, δηλαδή το συνολο σχεδόν του αγροτικού πληθυσμού μας. Διαθέτουν έκταση που άποτελεί τά 70,78 έκατοστά της συνολικής παραγωγικής γης, για κάθε μιά όμως άπ' αυτές κατά μέσο όρο αναλογεί έκταση μόνο 27,9 στρέμματα.

ζ) Η «μεγάλη» αγροτική έκμετάλλευση των 601 και πλέον στρεμμάτων, ενώ άπασχολεί μόνο το 0,23 % των αγροτικών επιχειρηματιών, διαθέτει τά 29,22 έκατοστά της συνολικής έκτασης της παραγωγικής γης.

Κατά μέσο όρο αναλογούν σε κάθε αγροτικό επιχειρηματία της κατηγορίας αυτής 4.939 στρέμματα.

Την κατανομή της μεγάλης αγροτικής έκμετάλλευσης το 1929 κατά τις μερικές κατηγορίες της δίδει ο Πίνακας X.

ΠΙΝΑΚΑΣ X.

Κατανομή της μεγάλης αγροτικής έκμετάλλευσης το 1929 (14)

Κατηγορίες	Αριθ. αγροτ. έκμεταλ.	Συνολική μέση έκταση σε στρέμματα	Αναλογία %		Αναλογούσα μέση έκταση κατά αγροτ. επιχ. σε στρ.
			Αριθμός έκμεταλλεύσεων	Μέση έκταση	
601 — 700 στρ.	251	163.275	11,3	1,4	650,5
701 — 800 »	214	160.607	9,7	1,4	750,5
801 — 900 »	148	125.874	6,7	1,1	850,5
901 — 1000 »	164	155.882	7,4	1,4	950,5
1001 — 2000 »	588	882.274	26,5	8,0	1.500,5
2001 — 5000 »	453	1.585.726	20,5	14,4	3.500,5
5001 — 10.000 »	206	1.545.103	9,3	14,1	7.500,5
10.001 — 15.000 »	75	937.537	3,4	8,5	12.500,5
15.001 — 25.000 »	53	1.060.026	2,4	9,6	20.000,5
25.001 — 50.000 »	34	1.275.017	1,5	11,6	37.500,5
50.001 — 100.000 »	22	1.650.011	1,	15,8	75.000,5
100.001 — 300.000 »	7	1.400.003	0,3	12,7	250.000,5
	2.215	10.941.335	100.-	100.-	4.939,7

(14) Όπως παρατηρεί σωστά ο Χ. Εδελπίδης (έ. ά. σελ. 25), ή διακρίση κατά κατηγορίες είναι ούδαρητή στον καθορισμό των στρεμμάτων που περιλαμβάνει κάθε κατηγορία, γιατί μιά δεινροκομική έκμετάλλευση

με 20-60 στρέμματα είναι μέτρια καθώς και μιά κηπευτική 10-20 στρεμμάτων, ενώ προκειμένου για καλλιέργεια δημητριακών είναι μικρή ή πρώτη και νάνος ή πολύ μικρή ή δεύτερη. Συμφωνάμε επίσης με τά χρησιμοποιούμενα από τον ίδιο στρεμματικά όρια των τεσσάρων πρώτων κατηγο-

η) Για τον συνολικό αριθμό των αγροτικών επιχειρηματιών της Ελλάδας, η αναλογουσα το 1929 μέση έκταση παραγωγικής γης ανέρχεται σε 39,3 στρέμματα, έναντι αναλογούσας μέσης έκτασης κατά αγροτική οικογένεια 34,3 στρέμματα.

Η διαφορά προδίδει στατιστικά την ύπαρξη των «ακτημόνων» αγροτικών οικογενειών.

2) Γενικά συμπεράσματα.

Από τον ίδιο Πίνακα ΙΧ προκύπτουν τα ακόλουθα γενικά συμπεράσματα.

α) Παρά την ευρύτητα και τη μεγάλη σπουδαιότητα, από κάθε άποψη, της 'Αγροτικής Μεταρρύθμισης στην Ελλάδα (16), η κατανομή της γης μεταξύ των ερ-
γασζομένων αυτήν παρουσιάζει μεγάλη ανισότητα το 1929.

Ενώ τα 3/4 των αγροτικών επιχειρηματιών με μέση έκταση 12,2 στρ. καθέναν διαθέτουν το 1/4 της γης, ελάχιστο ποσοστό μεγάλων αγροτικών επιχειρηματιών, το 0,23% με μέση έκταση 5.000 στρ., διαθέτει το 1/3 της συνολικής έκτασης της παραγωγικής γης.

Όταν δε στο ποσοστό αυτό των μεγάλων αγροτι-
κων έκμεταλλεύσεων προσθέσουμε και την έκταση που χρησιμοποιούν οι μικροί αγροτικοί επιχειρηματίες κατόπιν ένοικίασης, εμφύτευσης κλπ., γίνεται ακόμα μεγαλύτερη η ανισότητα κατανομής της γης μεταξύ των ιδιοκτητών και των καλλιεργητών.

Και η μέτρια αγροτική έκμετάλλευση παρουσιάζει αίσθητη ανισότητα στο σύνολό της και ιδίως στις ανώ-
τερες στρεμματικές κατηγορίες της, συγκριτικά προς τη μικρή και την πολύ μικρή αγροτική έκμετάλλευση.

β) Η 'Αγροτική Μεταρρύθμιση δημιουργώντας εξαι-
ρέσεις στην απαλλοτρίωση της μεγάλης αγροτικής ιδιο-
κτησίας (περιπτώσεις αυτούκαλλιεργειών, «φυτειών», άμπέλων, ελαιώνων, βοσκότων, δασών), δεν άδολοκλήρωσε την κατανομή της γης μεταξύ των καλ-
λιεργητών της και επέτρεψε την ύπαρξη μεγάλων αγρο-
κτημάτων που συνιστούν φεουδαρχικές και μισοφου-
δαρχικές σχέσεις ιδιοκτησίας και έκμετάλλευσης της γης στην Ελλάδα (17).

Οι ύφιστάμενες σχέσεις μεγάλης ιδιοκτησίας και μη αυτοπρόσωπης έκμετάλλευσης (π πολλές φορές ούτε δι-
αυτεπιστοσίας), σε τόσο σημαντικό ποσοστό έκτασης της 'Ελληνικής γης, είναι δυσμενείς για όλους τους γιν-
στούς λόγους στην ορθολογιστική έκμετάλλευσή της.
Ανοφέρουμε εδώ μόνο πώς προκειμένου μὲν περί
μεγάλων φυτειών, δεν επιτρέπουν την έντατική καλλιέρ-
γεία τους όπως υπό καθεστώς μικρής ιδιοκτησίας, προ-
καίμενου δε περί βοσκότων δεν επιτρέπουν άποδοτικώ-
τερη γεωργική χρησιμοποίησή τους.

Οι εκτάσεις της μεγάλης αγροτικής ιδιοκτησίας, καμιά φορά και της μέτριας, αναγνωρίζονται εύκολα σε κάθε γεωργική περιοχή της Ελλάδας. Όπου συναντά κανείς μεγάλες δενδροφυτείες, κυρίως ελαιώνες, εγκατα-
λειμμένες, σε ληστρική περισσότερο ή λιγώτερο έκμε-
τάλλευση, πρόκειται περί «τσιφλικιών» ή «μετοχιών» της μεγάλης ιδιοκτησίας. Ακόμα και οι άμπέλωνες ξε-
χωρίζουν χαρακτηριστικά, παρά το γεγονός πώς αυτό το είδος της φυτείας δεν επιτρέπει εγκατάλειψη περισ-
σότερο από ένα όριο. Επίσης όπου βλέπουμε κανείς με-
γάλες εκτάσεις χέρσες, γυμνές, έρημιές, ενώ είναι φα-
ρίων. Όσον αφορά όμως τα όρια έκτασης της μεγάλης αγροτικής ιδιο-
κτησίας, έχουμε τη γνώμη πώς στις δικές μας γεωργικές συνθήκες με λίγο-
πολύ σημαντικό ποσοστό δενδρωδών καλλιεργειών, οι αγροτικές ιδιοκτη-
σίες από 600 στρέμματα και πάνω πρέπει να χαρακτηρίζονται μεγάλες, εκτός των περιπτώσεων κατ' απόλυτη ύπερσχη καλλιεργειών δημητριακών, και άποικιαστικά κτηνοτροφικές έκμετάλλευσης (βοσκότων).

Στην κατανομή της γης πρέπει να έχουμε υπ' όψη πώς στις διάφορες κατηγορίες της μικρής γενικά ιδιοκτησίας (1—100 στρ.), η μέγιστη αναλογία της έκτασης της γης ανήκει στις «καλλιεργούμενες εκτάσεις», ενώ στην περίπτωση της μέτριας και της μεγάλης ιδιοκτησίας, σε προοδευτικά αβαν-
τόμενο ποσοστό η έκταση της γης ανήκει και στη δεύτερη κατηγορία «μη καλλιεργούμενες παραγωγικές εκτάσεις», καθώς και στην τρίτη «βοσκές μη καλλιεργούμενες και δάση».

15) Βάσει του πίνακα Β, σελ. 18, του συγκεντρωτικού τεύχους της Γεωργ. και Κτηνοτρ. απογραφής το 1929.

16) Βλέπε σχετικά: Σπ. Χασιώτη: 'Η Γεωργία εν 'Ελλάδι. 'Αθήναι 1921, σελ. 7—8. Α. Α. Ζίβερν: 'Η Γεωργική πολιτική της 'Ελλάδος κατά την λήξαν άκοντοαετιαν. 'Αθήναι 1933, σελ. 176 έφ. Χ. Εδελπίδη: Θεω-
ρία και πράξις αγροτικής πολιτικής και οικονομίας. 'Αθήναι 1939, σελ. 56 έφ. και σελ. 89. 'Επίσης του ίδιου: 'Η 'Ελληνική Γεωργία. 'Αθήναι 1944, σελ. 22 έφ.

17) Βλέπε και Κ. Σακνιάνη έ.ά. 'Ανταίος σελ. 37.

νερό πώς μπορούσαν να παρουσιάζουν αντίθετη έντε-
λως εικόνα, πρόκειται πάλι περί μεγάλης αγροτικής ιδιοκτησίας. Οι σπάνιες εξαιρέσεις έπιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Η εγκατάλειψη της αγροτικής ιδιοκτησίας γίνεται συνήθως στη δεύτερη ή στην τρίτη γενεά του ιδιοκτήτη που έχει στραφή προς άλλους τομείς πλουτοπαραγω-
γικής δράσης ή στην Πολιτική.

γ) Η ύφιστάμενη κατανομή της γης το 1929, περιο-
ρίζοντας σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητες περαιτέρω επέκτασης της καλλιεργείας, επέτεινε την εγκατάλειψη της υπαίθρου από τον αγροτικό πληθυσμό, έντεινοντας το πληθυσμιακό πρόβλημα των άστικων κέντρων και τον παρασιτισμό μέρους του λαού μας.

Η κατάσταση αυτή υπήρχε στη σχέση αγροτικού πληθυσμού και έκτασης της γης ήδη κατά το 1929.

Η έκτέλεση των «παραγωγικών έργων» απέδωσε στην καλλιεργεία, όπως αναφέραμε ('Ανταίος, σελ. 205) άρκετες εκτάσεις που έβελτίωσαν τη σχέση κατανομής υπέρ της μικρής ιδιοκτησίας στις περιφέρειες που έγι-
ναν τα έργα.

Επίσης η έκποίηση μεγάλου μέρους της έγγειας κτήσης του Δημοσίου, της 'Εκκλησίας και των 'Εφεδρι-
κών Ταμείων σ' όλη την Ελλάδα, προκάλεσε το ίδιο αποτέλεσμα τοπικά, στις περιοχές που έγιναν.

Μπορούμε να δεχθούμε πώς ένα ποσοστό από τις ά-
νώτερες κατηγορίες του Πίνακα Χ έχει μεταπέσει στις με-
σαίες ή κατώτερες κατηγορίες της μεγάλης ιδιοκτησίας.

Στο σύνολό του όμως το πρόβλημα παρέμενε, και με την πάροδο του χρόνου, παρά τη σχετική αύξηση του αριθμού—και του ποσοστού—των έκμεταλλεύσεων της μικρής αγροτικής ιδιοκτησίας, η ανισότητα της κα-
τανομής της γης μεγάλωσε, άλλοι λιγώτερο άλλοι πε-
ρισσότερο, σ' όλη την Ελλάδα.

Ακόμη και τότε, μ' έντεινόμενο δε ρυθμό μέχρι ση-
μερα, παρατηρείται μι ά συγκέντρωση—ανάκατάταξη της αγροτικής ιδιοκτησίας σε βάρος της νάνου και της πολύ μικρής, σε κάποιο δε ποσοστό και της μικρής, προς όφελος της μέτριας και της μεγάλης (των κατώ-
τέρων κατηγοριών) ιδιοκτησίας.

Στη σύγχρονη εξέλιξη της αγροτικής ιδιοκτησίας διακρίνονται δυο περίοδοι: την ειρηνική και την πολεμική.

Στην ειρηνική περίοδο ή συγκέντρωση της αγροτικής ιδιοκτησίας προχωρεί με βραδύτερο ρυθμό, όφειλεται δε στις ακόλουθες κυρίως αίτιες.

α) Στις αγροτικές κρίσεις. Στη θεω-
ρούμενη περίοδο έχουμε δυο παγκόσμιες αγροτικές κρί-
σεις. Μία άμέσως μετά τον ά' παγκόσμιο πόλεμο από το 1917—1921, και δεύτερη από το 1929—1934 (18).

Οι αγροτικές κρίσεις όφειλόμενες στην άναρχία της παραγωγής και στην οικονομική και πολιτική άδυναμία της αγροτικής τάξης λόγω της έλλειψης οργάνωσης της, κλονίζουν άπ' τα θεμέλια όλοκληρη την αγροτική οικονομία.

Αν όμως οι μέτριες και οι μεγάλες αγροτικές ιδιοκτησίες κατορθώνουν, με όποιονδήποτε ζήμεις, να ξεπερνούν τις κρίσεις, και ακόμα να έπωφελούνται τελι-
κά άπ' αυτές, δεν συμβαίνει το ίδιο για τις κατηγορίες της νάνου και της πολύ μικρής αγροτικής ιδιοκτησίας, που λόγω της ελάχιστης οικονομικής άντοχής τους κα-
ταβάλλονται και διαλύονται.

Οι ιδιοκτήτες των κατηγοριών αυτών μη μπορών-
τας να συντηρηθούν με τα συνεχώς περιοριζόμενα λόγω της άνισης πώσης των τιμών των προϊόντων τους έσοδα, έστω και στο πιο έξαθλιωμένο επίπεδο ζωής, αναγκάζονται να «ξεπουλήσουν» και να καταφύγουν στην πόλη σαν προλετάριοι εργάτες, στις βαρύτερες συνθήκες έργασίας (φορτοεκφορτωτές, άγρεργάτες).

Εκτός όμως από τις παγκόσμιες, και περιορισμέ-
νες «Εθνικές» αγροτικές κρίσεις (σταφιδική, οίνική, καπνική), όφειλόμενες στα ίδια κατά βάση αίτια, μ' έντονότερη ειδική επίδραση όρισμένων «Εθνικών» πα-
ραγόντων, επιτείνουν και αυτές τη δύσκολη οικονομική

(18) Βλέπε σχετικά: Χρ. Εδελπίδη: Θεωρία και πράξις αγροτικής πολιτικής και οικονομίας, σελ. 221 έπ.

κατάσταση της νάνου και της πολύ μικρής αγροτικής ιδιοκτησίας και προκαλούν τη διάλυση ενός πο-
σοστού της.

β) Στην καταστροφή της οικονομίας των αγροτικών επιχειρημα-
τιών—ιδιοκτητών, και εκτός των πε-
ριόδων αγροτικής κρίσης. Στις περι-
πτώσεις της νάνου και της πολύ μικρής αγροτικής ιδιο-
κτησίας, ή οικονομική οργάνωσή τους είναι τόσο έπι-
σφαλής, που ακόμα και όταν δεν υπάρχει αγροτική κρίση άρκει μι ά κάπως έντονη διατάραξη της οικονο-
μίας τους για να καταλήξουν στην καταστροφή.

Η οικονομική κατάπτωση μπορεί να όφειλεται σε συμπτωματικές αντιεξόχτητες: έπανελημμένες δυσμε-
νείς φυσικές συνθήκες παραγωγής (καταστροφή του έλσodήματος ή και του κεφαλαίου), σε άτυχείς προσ-
πάθειες επέκτασης—σταθεροποίησης της οικονομίας τους, σε οικογενειακά άτυχήματα (άρρώστες, θάνατοι), σε δικαστικούς άγώνες κλπ., σταθερά δε στην έντονη είτε έντονότερη έκμετάλλευση από τις άλλες τάξεις (Βιομηχανία, 'Εμπόριο, Τραπεζικό κεφάλαιο).

Λόγω κυρίως της έλλειψης οργάνωσης της αγροτι-
κής τάξης, οι τιμές των αγροτικών προϊόντων είναι πάντοτε αίσθητα κατώτερες από των βιομηχανικών ίσως περιεκτικότητας κοινωνικής έργασίας. Σε κάθε αύξομείωση των τιμών των άλλων αγαθών καθυστερεί για τον ίδιο λόγο ή προσαρμογή των τιμών των γεωρ-
γικών προϊόντων. Έτσι ή «ψαλίδα των τιμών» όφισα-
ται και κινείται πάντοτε σε βάρος των αγροτών, και καθιστά πιο δύσκολη την οικονομική κατάσταση των άσθενέστερων κατηγοριών της αγροτικής ιδιοκτησίας, που τελικά καταβάλλονται και διαλύονται.

Οι αίτιες αυτές έπιδρούν καταστρεπτικά, σε μικρό-
τερο όμως βαθμό, και στη μικρή ιδιοκτησία.

γ) Στη διάλυση της αγροτικής ιδιοκτησίας λόγω ύπερμετρης διανο-
μής. Με το σύστημα του μοιράσματος της αγροτικής ιδιοκτησίας που έπικρατεί σε μας, είτε έν ζωή του ιδιοκτήτη στα παιδιά που παντρεύονται και φτιάχνουν δικό τους νοικοκυριό, είτε μετά θάνατό του στους κλη-
ρονόμους, όταν δεν παρουσιάζεται δυνατότητα ένας από τους μεριδούχους να μπορεί να συγκεντρώσει τα τεμάχια των άλλων για να ξανασυστήση την ιδιοκτη-
σία, έπειδή αυτά είναι τόσο μικρά που δεν μπορούν μόνα τους να στηρίξουν αγροτική έκμετάλλευση, αναγ-
κάζονται οι κάτοχοι τους να τα ξεπουλήσουν, με άπο-
τέλεσμα τη διάλυση της νάνου και της πολύ μικρής σε σημαντικό δε ποσοστό στην περίπτωση αυτή, και της μικρής ιδιοκτησίας.

δ) Τέλος ιδιαίτερη περίπτωση είναι ή, άλλου μι-
κρότερη άλλοι μεγαλύτερη, έλλειψη οργάνω-
σης των τοπικών κοινωνικών και πα-
ραγωγικών συνθηκών, με άποτέλεσμα άλλε-
πάλληλες διαφορές, μαλώματα, συγκρούσεις, που φθάνουν στη ρήξη των αγροτικών επιχειρηματιών, όποτε ό άσθενέστερος οικονομικά και κοινωνικά ξε-
πουλεί και εγκαταλείπει το χωριό.

Σ' όλες τις άναφερθείσες, κυριώτερες, αίτιες διά-
λυσης της νάνου και της πολύ μικρής αγροτικής ιδιο-
κτησίας, έπειδή ή μικρή αγροτική ιδιοκτησία δεν μπο-
ρεί να έπωφεληθθί από την έκποίησή τους (άφοι και αυτή ύπόφέρει από τις ίδιες αίτιες και σ' ένα ποσο-
στό έπίσης διαλύεται), έπωφελούνται ή μέτρια και ή μεγάλη αγροτική ιδιοκτησία που διαθέτουν οικονομικά μέσα, και έπεκτείνονται σε βάρος αυτών.

Στην πολεμική περίοδο ή περιγραφείσα κατάσταση χειροτερεύει άπότομα, ακόμα δε περισσό-
τερο έπιδεινώθηκε στην περίοδο της κατοχής, γιατί και οι δυο αυτές καταστάσεις ένίσχυσαν σε μεγάλο βαθμό την συγκέντρωση της γης.

Όλες οι πληροφορίες από κτηματίες και συμβο-
λαιογράφους, όσο και από συναδέλφους, και ή δική μας αντίληψη, για την τελευταία περίοδο, συμφωνούν πώς στη διάρκεια των πολέμων και της κατοχής άσύγ-
κριτα μεγαλύτερος αριθμός—παρά στην ειρηνική πε-
ρίοδο—αγροτικών ιδιοκτησιών της νάνου, πολύ μικρής και της μικρής κατηγορίας έκποιήθηκαν, είτε από τους ίδιους κά'όχους των λόγω ανάγκης, είτε από τους κλη-
ρονόμους του φονευθέντος ιδιοκτήτη, και πέρασαν στην κατοχή των μεσάτων και μεγάλων αγροτικών ιδιοκτη-
τών άκόμη δε και στην κυριότητα νέων αγροτικών έπι-

χειρηματιών άστικής προέλευσης (κερδοσκοπών του πο-
λέμου, μαυραγοριτών, είτε βιομηχάνων και μεγαλεμ-
πόρων που μ' αυτό τον τρόπο έξασφάλισαν τα χρή-
ματά τους από την έκμηδένιση λόγω της ύποτίμησης της δραχμής).

Η 'Αγροτική Μεταρρύθμιση δεν όλοκληρώθηκε στην Ελλάδα. Μεγάλο ποσοστό της έκτασης της γης εξα-
κολουθεί να βρίσκεται στην κυριότητα ελάχιστου αριθ-
μού μεγάλων γαιοκτημόνων.

Το πρόβλημα κατανομής της γης εξακολουθεί να υπάρχει, μ' όλες τις δυσμενείς συνέπειες σε βάρος της αγροτικής και της 'Εθνικής οικονομίας.

Η άναρχία της παραγωγής στα κοινοβουλευτικά καθεστώτα της φιλελεύθερης οικονομίας, και ή σε βάρος της αγροτικής ιδίας τάξης «οργάνωση» της στο καθεστώς του Φασισμού, προκαλεί τόσο στην ειρηνική περίοδο μέσο των αγροτικών κρίσεων κυρίως, περισσό-
τερο δε στη διάρκεια του πολέμου, τη διάλυση της μι-
κρής γενικά αγροτικής ιδιοκτησίας προς όφελος της μέτριας και της μεγάλης.

Η νέα συγκέντρωση της γης έντεινει την ανισότητα της κατανομής της μεταξύ των ιδιοκτητών και των καλ-
λιεργητών της, και έπιδεινώνει το αγροτικό πρόβλημα.

Η εγκατάλειψη της υπαίθρου από μέρος του αγρο-
τικού πληθυσμού δεν όφειλεται στην «ένταση της στενό-
τητας της γης», άφοι όλες οι αναλογίες των σχέσεων του προς τη γή βελτιώθηκαν προς όφελος του πλη-
θυσμού. Ούτε όφειλεται ή άστυφιλία στην «έπιθυμία των χωρικών άκοπώτερης έργασίας, άνέσεων και διασκεδά-
σεων», άν και δεν βλέπουμε καθόλου με πιο δικαίωμα οι κατέχοντες αυτά κατηγορούν τους άλλους για την έπιθυμία να τ' άποκτήσουν.

Η εγκατάλειψη της υπαίθρου από τους αγρότες όφειλεται κατά ένα μεν ποσοστό στην έντονότερη ανά-
πτυξη των άλλων κλάδων της έθνικής παραγωγής, κυ-
ρίως όμως στην ανισότητα κατανομής της γης που έμ-
ποδίζει τη δυνατό ή επέκταση της καλλιεργείας, στην απαλλοτρίωση της γης από τους μικρούς γενικά ιδιοκτη-
τες προς όφελος των μεγαλοκτηματιών λόγω των έκτε-
θέντων αίτιων, και στην καθυστέρηση της δυνατής έντα-
σης της καλλιεργείας που θα συγκρατούσε περισσότερο πληθυσμό στην υπαίθρο.

Συνοψίζοντας τις παρατηρήσεις μας διαπιστώνουμε ότι στην Ελλάδα ή σχέση του αγροτικού πληθυσμού προς την έκταση της γης βελτιώθηκε σημαντικά στο θεωρούμενο χρονικό διάστημα τόσο από την άποψη της διαθεσίμης κατά αγροτική οικογένεια έκτασης καλλιε-
γούμενης γης, όσο και παραγωγικής γης.

Η αύξηση όμως αυτή αντιπροσωπεύει μέση γενική άναλογία και δεν σημαίνει αντίστοιχη βελτίωση της σχέσης της μεγάλης μάζας του αγροτικού πληθυσμού προς την έκταση της γης. Η σχέση αυτή, που παρά-
μεινε άνιση παρά την έφαρμοσθείσα μερική 'Αγροτική Μεταρρύθμιση και την συντελεσθείσα επέκταση της καλλιεργείας, χειροτερεύει σιγά και σταθερά, σε βά-
ρος της πλειονότητας της αγροτικής τάξης, λόγω της νέας συγκέντρωσης της γης.

Οι σημαντικές καλλιεργήσιμες εκτάσεις της 'Ελλά-
δας φανεράνουν πώς ή κανονική αύξηση του πληθυσμού όχι μόνο δεν θα δημιουργήσει ζήτημα «ζωτικού χώρου», αλλά άποτελεί βασικό παράγοντα της δυνατής επέκτα-
σης και έντασης της καλλιεργείας. θά είναι αυτή που θα καλλιεργήσει τις «έρημιές» της υπαίθρου και θα πυ-
κνώσει τις άραιοκατοικημένες περιοχές, που θα άνα-
μορφώσει την υπαίθρο, όταν κατακτηθούν οι άναγκαίες κοινωνικές και τεχνικές συνθήκες.

Η όλοκληρωση της 'Αγροτικής Μεταρρύθμισης, ό μετασχηματισμός της άντιοικονομικής νάνου και πολύ μικρής ιδιοκτησίας σε άτομική μικρή βιώσιμη ή συνε-
ταιρική μεγάλη έκμετάλλευση, ή εξέλιξη της νέας συγκέντρωσης της γης με την κατάρρηση των αιτίων που την προκαλούν, ή πραγματοποίηση της δυνατής επέκτασης και έντασης της καλλιεργείας, θα δώσουν τη λύση στο πρόβλημα της σχέσης του αγροτικού μας πληθυσμού προς την έκταση της γης.

'Ακολουθεί το Γ' Κεφάλαιο της μελέτης:
'Η δυνατότητα επέκτασης της καλλιεργείας σήμερα.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η εγκληματικότητα, όπως όλα τα κοινωνικά φαινόμενα, έχει και αυτή τις βαθύτερες βιολογικές της ρίζες. Το έγκλημα δεν είναι μόνο ένα κοινωνικό ή νομικό ζήτημα, αλλά ταυτόχρονα σάν ανθρώπινη πράξη είναι έκδηλη βιολογικών λειτουργιών. Γι' αυτό όταν θέλουμε να εξετάσουμε τα αίτια και το μηχανισμό και να καταλάβουμε τις δυνάμεις, που παράγουν την εγκληματικότητα, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τις βιολογικές απόψεις, που μας χρησιμεύουν σήμερα για την πολύπλευρη μελέτη σε διάφορα κοινωνικά φαινόμενα (Βιολογία της κοινωνίας).

Ο εγκληματίας γεννιέται ή γίνεται :

Οι άνθρωποι φαντάζονται τον «εγκληματία» σάν υπαρκτή ξένη σ' αυτούς και στον άνθρωπο τους τον φαντάζονται από φυσικό του κακοφτιαγμένο και στην μορφή και στην ψυχή. Ο Λομπρόζο ανέβασε την πρόληψη αυτή σε επιστημονικής θεωρίας προσπάθεια με θετικές μεθόδους να βρεί τις αποδείξεις για την ξεχωριστή ράτσα των εγκληματιών. Είναι γνωστός οι απόψεις για τον «γεννημένο εγκληματία» και τα «έκφυλιστικά στίγματα». Σύμφωνα μ' αυτές ο «γνήσιος» εγκληματίας είναι ανθρώπινη ποικιλία (με τη ζωολογική σημασία), που παράγεται από αταξισμό ή αρρώστια και καταλήγει στο έγκλημα με την ιδιαν αναγκαιότητα όπως το παπάκι στο νερό. Μια όμως και τα πλάσματα αυτά είναι γεννημένα για να εγκληματούν, αναπόφευκτο συμπέρασμα είναι ότι δεν μπορούν να έχουν ευθύνη για τις πράξεις τους.

Αυτό το σύνθημα ξεσήκωσε θύελλα αντιρρήσεων. Οι αντίπαλοι του Λομπρόζο επέμειναν στην ευθύνη. Με πολλά επιχειρήματα, προσπάθησαν να αποδείξουν ότι οι εγκληματίες δεν είναι γεννημένοι να κάνουν το έγκλημα. Μια όμως και δεν είναι γεννημένοι, κάποτε πρέπει να γίνονται εγκληματίες και αφού απορρίπτονται οι εξωτερικές αιτίες, πρέπει να υπάρχουν εξωτερικοί λόγοι. Ούτε ο αταξισμός, λοιπόν, ούτε η αρρώστια, αλλά η κοινωνία, κατά πως είναι φτιαγμένη, σπρώχνει το άτομο υποχρεωτικά στο έγκλημα με τις δυσμενείς επιδράσεις της. Η κοινωνία είναι η αιτία και αυτή φέρνει την ευθύνη, ο εγκληματίας, το θύμα της, είναι ανεύθυνος...

Είναι φανερό, ότι με τις δύο αυτές διαμετρικά αντίθετες απόψεις καταλήγουμε σε αδιέξοδο όχι μόνο στο ζήτημα της ευθύνης, αλλά και στη γενική κατανόηση της παραγωγής του εγκλήματος και στη λήψη ορισμένων μέτρων για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας.

Όσοι οι αντιθέσεις αυτές και οι πολλαπλές συζητήσεις και έρευνες, που προκάλεσαν άφυσαν κάποιο θετικό όφελος. Ίδιως από την προσπάθεια του Λομπρόζο, οι Ισχυρισμοί του για αταξισμό, αρρώστια και έκφυλιστικά στίγματα δεν μπορούσαν να παραμεληθούν με αφορισμούς. Χρειάζοταν συστηματική θετική έρευνα για να τους αποδείξει ανυπόστατους ή να τους επικυρώσει. Και αυτό σήμεινε άπασχόληση με τον εγκληματία, μελέτη του εγκληματία, απομάκρυνση από τις άφορητες νομικές έννοιες για «εγκληματική βούληση», «δόλο», «ενοχή», βαρύτητα του εγκλήματος κλπ. Ο άνθρωπος με την εγκληματική δράση πέρασε έτσι στο κέντρο του ενδιαφέροντος. Αυτό εδωμούργησε μαζί για καινούργια κατάσταση: έπαψαν οι πρόχειρες αισθηματικές ήθικολογίες για τον εγκληματία και την βελτίωσή του και η έγκυρη άπασχόληση με τα σχετικά θέματα είχε για προϋπόθεση την συστηματική επιστημονική γνώριμία του.

Η κατεύθυνση τούτης ξεκαθάρισε μερικές προκαταλήψεις και δογματισμούς. Τα «έκφυλιστικά στίγματα» βρίσκονται και σε άθρώπους χωρίς καμιά εγκληματική δράση, μόνο κάπως σπανιότερα και λιγότερο έντονα. Οι εγκληματίες δεν είναι όμοιοι μεταξύ τους, δεν απορρίζουν έναίσο ξεχωριστό τύπο, αλλά παρουσιάζουν μεγάλες και σημαντικές διαφορές. Ο διαχωρισμός των ανθρώπων σε εγκληματίες δεν είναι βιολογικός, αλλά κοινωνιολογικός και στηρίζεται σε ήθικο-κοινωνικά μέτρα. Ο εγκληματίας δεν παύει να είναι άνθρωπος, να διέπεται δηλ. στις πράξεις του, και τις εγκληματικές, από τους ίδιους βιολογικούς κανόνες, όπως και οι άλλοι άνθρωποι. Και αν σάν σύνολο οι εγκληματίες αποτελούν ένα κοινωνικό φαινόμενο, την εγκληματικότητα, τον καθένα δεν μπορούμε να τον καταλάβουμε μόνο σάν κοιωνική, μα κυρίως σάν βιολογική οντότητα. Και η βιολογική αυτή οντότητα είναι η «άνθρωπινη προσωπικότητα». Οι ίδιοι κανόνες, που κανονίζουν την παραγωγή της, κανονίζουν και την παραγωγή του εγκληματία. Και είναι εύκολο, οσόν τον καθένα να καταλάβει, ότι η προσωπικότητα δεν γεννιέται έτοιμη σάν την Αθηνά από το κεφάλι του Δία, αλλά γίνεται μέσα στη ζωή περνώντας μια μακριά και πολύπλοκη εξέλιξη. Με τη βάση αυτή μπορούμε να διατυπώσουμε, ότι ο εγκληματίας δεν γεννιέται αλλά γίνεται.

Η εξέλιξη της προσωπικότητας του εγκληματία.

Το πρωταρχικό όλικό για την παραγωγή της προσωπικότητας του εγκληματία, όπως φυσικά και του κάθε ανθρώπου, το παρέχει η κληρονομική καταβολή. Μέσα σ' αυτήν βρίσκονται όλες οι δυνατότητες, που θα απαρτίσουν μια μέρα το άτομο στα διάφορα στάδια της πορείας του βίου του. Οι δυνατότητες αυτές είναι άμπολες, μα δεν πραγματοποιούνται όλες, ούτε όλες πραγματοποιούνται, ενεργούν μόνιμα σ' όλα τα στάδια της ζωής. Όσόν μια δυνατότητα, που λείπει από την καταβολή του ατόμου, τίποτα δεν μπορεί να την προσθέσει σ' αυτό ατόμω. Έτσι κάθε άνθρωπος έχει ορισμένες δυνατότητες για να αναπτυχθεί π.χ. το μπόι, η διάνοιά του, οι επιδεξιότητές του, και οι δυνατότητες αυτές δεν μοιάζουν καθόλου σ' όλα τα άτομα, αλλά διαφέρουν όχι μόνο κατά τη ράτσα, μα σε πολλές λεπτομέρειες και ανάμεσα στα δέλεφα ακόμη.

Οι δυνατότητες αυτές αποκτούν στο άτομο ουσιαστική υπόσταση, όταν «αξιοποιηθούν». Η αξιοποίηση είναι αποτέλεσμα από κάθε λογής επιδράσεις πάνω στον ατομικό οργανισμό και από τις αντιδράσεις του οργανισμού σ' αυτές. Δημιουργείται μια πάλη, που συνεχίζεται σ' όλη τη ζωή από την στιγμή της γονιμοποίησης ως τον θάνατο. Γύρω από το άτομο δοούν αδιάκοπα δυνάμεις, που τείνουν να εμποδίσουν ή να παραποιήσουν την αρχική πορεία της καταβολής. Οι απειρές αυτές εξωτερικές ενέργειες, απαρτίζουν το περιβάλλον και είναι υποχρεωτικές για το άτομο, μα κι αυτές όχι όλες μαζί. Ποιές εξωτερικές δυνάμεις, από όλες συντυχαίνουν στο άτομο, αποβόλουν δραστητικές σχέσεις τους απέναντι στον βιολογικό του δυναμισμό και από αυτό το ίδιο άτομο, το οποίο διαλέγει από τις εξωτερικές ενέργειες εκείνες, που σύμφωνα με την ιδιοσυμσασία του το «κάνουν» περισσότερο, όσες βρίσκουν απήχηση μέσα του.

Όστε για να «διαμορφωθεί» η προσωπικότητα του εγκληματία, σύμφωνα με τα παραπάνω, χρειάζεται μια αδιάκοπη παλάλη, η αλληλοεπίδραση καταβολής και περιγυρο, που επιλέγονται και αξιοποιούνται άμοι-

ραία. Το περιβάλλον βάζει τη σφραγίδα του στο άτομο, μα και το άτομο τη δικιά του στον περίγυρο. Α το αυτή την αδιάκοπη αλληλοεπίδραση βγαίνει κάθε φορά ένα μοναδικό στην συνολική του διάρθρωση φαινόμενο, η προσωπικότητα του ορισμένου ατόμου, που δεν τελώνει στα σωματικά όρια και δεν επαναλαμβάνεται σε καμιά άλλη περίπτωση. Έτσι ο κάθε εγκληματίας είναι πάντα ένα ξεχωριστό πρόβλημα της ζωής, γιατί ακριβώς οι προϋποθέσεις, που διαμορφώνουν την προσωπικότητά του, είναι αδύνατο να μοιάζουν όλες πέρα-πέρα με τις προϋποθέσεις οποιουδήποτε άλλου εγκληματία.

Βέβαια, όταν έχουμε μπουστά μας τον γινομένο εγκληματία, την εγκληματική προσωπικότητα, είναι πιά πολύ δύσκολο, αν μη αδύνατο, να ξεχωρίσουμε, τι προέρχεται από την καταβολή και τι είναι αποτέλεσμα εξωτερικών επιδράσεων. Οι δύο αυτές αντίρροπες κατευθύνσεις της ατομικής διαμόρφωσης έχουν πιά συγχωρευθεί σε μια ένια ολότητα. Για να κατανοήσουμε το αποτέλεσμα αυτό πρέπει στην κάθε περίπτωση να ανατρέξουμε στο παρελθόν της και να εξετάσουμε τις βιολογικές της ρίζες και τα διάφορα περιστατικά του ατομικού βίου.

Ο ρόλος της κληρονομικής καταβολής στην παραγωγή της προσωπικότητας του εγκληματία είναι σημαντικός και άναμφεβήτητος. Όλοφάνερως γίνεται obvious σε μερικές λιγοστές περιπτώσεις πρώτης και έπιμονης εγκληματικότητας παρά τις εξωτερικές συνθήκες, που είναι για το άτομο δυσανάλογα ευνοϊκές. Έδώ μπορούμε να πούμε, ότι υπάρχει πρόσφορη καταβολή στην κατεύθυνση του εγκλήματος, που έκδηλώνεται με συνεχή κλίση σε αντικοινωνική συμπεριφορά και εγκληματική δράση. Όλοι οι άνθρωποι έχουν κάποτε κάποια ροπή, μια επιθυμία, ένα πάθος, μια συγκίνηση, που η ικανοποίησή τους, η πραγματοποίησή τους αποτελεί εγκληματική πράξη. Στους «έκ καταβολής» εγκληματίες όμως (που δεν πρέπει να τους μπερδεύουμε με τον «γεννημένο εγκληματία» του Λομπρόζο) «δυσμενής» κληρονομικά στοιχεία συμμετέχουν στη δημιουργία της προσωπικότητας και επιβάλλονται σ' αυτή με τέτοια ένταση και με τέτοιο τρόπο, που η εγκληματική πράξη σάν έκδηλωση της προσωπικότητας είναι μαζί καθαρή έκδηλωση της βαθύτερης καταβολής.

Τόν ρόλο της καταβολής τον διαπιστώνουμε σ' ένα πείραμα, που μάς παρουσιάζει μοναχά της η φύση: στους «μονο-ωογενείς διδυμούς» αδελφούς με εγκληματική δράση. Ένώ οι άλλοι διδυμοί δείχνουν τις ίδιες μοιότητες και διαφορές στην κοινωνική τους στάση, όπως και τα μη διδυμα δέλεφα, οι «μονο ωογενείς» έχουν βαθιές έσωτερικές οιοότητες στην συμπεριφορά τους και όταν ακόμα μεγαλώσουν σε διαφορετικά περιβάλλοντα.

Όσόν ο η υπαρκτή «εγκληματικής καταβολής» δεν σημαίνει καθόλου, ότι το άτομο καταντάει μοιραία και αναπότρεπτα στο έγκλημα, όπως και κείνος, που έχει «μουσικό ταλέντο» δεν γίνεται αναπότρεπτα μουσικός. Η υπαρκτή της μάλλον σημαίνει, ότι ένδεχε-αι, σε ορισμένους εξωτερικούς έρεθισμούς να απαντήσει η προσωπικότητα πιο πρόθυμα, θα λέγαμε με εγκληματικές έκδηλώσεις. Όποιο είναι εδέεαπτος από φυσικό του, εύκολα γίνεται καυγατζής, και σε ορισμένο δυσμενή περιγυρο εύκολα καταντάει σε εγκληματικές πράξεις βιαιότητας (ραυμάτα, φθορά ξένης περιουσίας). Αν έλθει ένας τέτοιος «τύπος» σε έπαφή με εγκληματικό περιβάλλον, το οποίο στρέφεται συστηματικά κατά της περιουσίας, τότε πρέπει να περιμένουμε, ότι αυτός θα κάνει μάλλον διαρρήξεις και ληστείες, παρά απλές μικροκλοπές ή υπεξαίρεσεις.

Ο ρόλος του περιβάλλοντος στην παραγωγή του εγκλήματος διαπιστώνεται ακόμη εδολότερα και γίνεται γρήγορα κατανοητός και φανερός. Λέγοντας γενικά «περίβάλλον» έννοούμε τις ποικίλες φυσικές ενέργειες, που έδωδούν στο άτομο. Όπως η έποχή, οι καιρικές συνθήκες, το κλίμα και η γεωγραφική θέση, τις έξιλου ποικίλες εδότερες κοινωνικές διαμορφώσεις, όπως είναι τα χρονικά και τοπικά στοιχεία του «πολιτισμού», οι οικονομικοί παράγοντες, τα άνωμαλα κοινωνικά φαινόμενα, που δημιουργούνται σε περιόδους

πολέμου, έπαναστάσεων, σε μεγάλες θεομηνίες και καταστροφές, και τις στενότερες κοινωνικές διαμορφώσεις, που απαρτίζουν τον ατομικό περίγυρο, το έπαγγελμα, το σχολείο, την οικογένεια.

Από όλα αυτά μπορούν να βγούν οι «γενικές αιτίες του εγκλήματος», που όμως σάν δυσμενείς εγκληματογόνες επιδράσεις πρέπει να αποβούν δροστικές στην ατομική προσωπικότητα. Έν τούτοις κανένα από τα αίτια αυτά δεν έχει ειδική, αποκλειστικά εγκληματογόνα κατεύθυνση. Έξαιρέση κάνουν μερικά έξωτερικά σφύνα με ειδική εγκληματογόνα ένέργεια, που αποτελούν τα κατ' έξοχην «εγκληματικά περιβάλλοντα», όπως η αλητεία, η έπατεία ή πορνεία, οι φυλακές κτλ. Είναι πολύ δύσκολο να φαντασθούμε, ότι ένα άτομο, προικισμένο ακόμα και με τα άριστα φυσικά χαρίσματα, μεγαλώνοντας σε ένα άπαθλιμένο, έλεινο, δυστυχημένο περιβάλλον, μέσα στην φτώχεια, τη γενετήσια άκαταστασία, τα πιο χειρότερα παραδείγματα, την σκόπιμη καθοδήγηση και τον έξαναγκασμό ακόμα στην έπατεία, στην πορνεία, στις κλοπές, μπορεί να ξεφύγει την απόκτηση εγκληματικών ιδιοτήτων. Μόνον στα ρωμανικά μυθιστορήματα φυτρώνουν στον κοινωνικό βύθρο λουλούδια άγνα και άθωα, μα και κεί σποραδικά και πολύ σπάνια.

Οι παράγοντες του περιβάλλοντος, έπειδη πέφτουν έδκολα στο μάτι, παρασύρουν συχνά σε πρόχειρες και έπιπολαιο κρίσεις. Η έξωτερική ή χρονική αλληλουχία δεν σημαίνει πάντα, ότι υπάρχει αιώτωση συνάφειας ανάμεσα σε δυο γεγονότα. Βέβαια μια οικονομική κρίση ή άλλη κοινωνική άνωμαλία, πόλεμος, έπανασταση, αυξάνουν την εγκληματικότητα. Αλλά σε τέτοιες περιστάσεις ξεπέφτουν στο έγκλημα από κάθε κοινωνική τάξη «ορισμένα» άτομα όχι μόνο σε αριθμό, αλλά και σε ποιότητα. Είναι ακριβώς χαρακτηριστική η παρατήρηση, ότι στον πόλεμο 1914—1918 αυξήθηκε, ύστερα από μια σύντομη γενική ύρεση, η εγκληματικότητα στους άνήλικους και τις γυναίκες, δηλ. σε κοινωνικά άωρες προσωπικότητες, που με τις πολέμικες ανάγκες βρέθηκαν σ' κέντρο της κοινωνικής διαπάλης και άρχισαν να κερδίζουν και να διαχειρίζονται έαφνικά πολλά σχετικά χρήματα. Σε περιόδους κοινωνικών άνωμαλιών ξεπέφτουν περισσότερα άτομα στην εγκληματικότητα, γιατί όσο αυξάνουν οι δυσκολίες τόσο βγαίνουν στην επιφάνεια προσωπικότητες με κοινωνική ανεπάρκεια, που παύουν να προσορμόζονται στην κοινωνική ζωή—έτσι όπως οι πιο άσθενικοί οργανισμοί πέφτουν πιο γρήγορα θύματα στις έπιδημίες. Σε περιόδους οικονομικής εδέξιας και έξ αίτιας αυτής αυξάνουν έπισης ορισμένα εγκλήματα. Υπάρχουν άνθρωποι, που πεθαίνουν της πείνας, χωρίς ποτέ να άπλώσουν το χέρι της ζητιανιάς, ένώ ο άλκοολικός δικαιολογεί την έπατεία του με την πείνα των παιδιών του. Θα ήταν όμως παραγνώριση της πραγματικότητας—όπως την είδαμε μάλιστα στα μαύρα χρόνια της χιλιεραφασιστικής κατοχής σόν τόπο μας με την τεράστια έκταση της ζητιανιάς και της κλοπής—άν θέλαμε να μειώσουμε τη σημασία των οικονομικών και άλλων κοινωνικών παραγόντων στην παραγωγή του εγκλήματος. Αλλά κι αυτούς θα τους κατανοήσουμε σύμφωνα με την πραγματική τους αξία μόνο μέσα από την διαμόρφωση της προσωπικότητας των εγκληματιών.

Η έσωτερική συνάρτηση από έξωτερικές επιδράσεις και βιολογικές προϋποθέσεις φαίνεται ακόμη καθαρά στη σημασία της έποχής για την παραγωγή του εγκλήματος. Τους άνοιξιάτικους μήνες αυξάνουν οι «παράνομες» έγκυμώσεις, οι αυτοκτονίες, οι έισαγωγές στα ψυχιατρικά καταστήματα και ορισμένα εγκλήματα, όπως οι βιασμοί, οι βιαιοπραγίες, τα τραύματα κτλ. Γι' αυτά τα φαινόμενα μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε, άναλογικά με αντίστοιχες παρατηρήσεις σε ζώα, για έτησιους βιολογικούς κύκλους.

Η σύντομη και κάπως σχηματική αυτή άπόδοση των προβλημάτων, που άφορουν γενικά την προσωπικότητα του εγκληματία, δεν είναι σίγουρα άρτεη για να παραστήσει την πολύπλοκη συνάρτηση καταβολής και περιβάλλοντος, έσωτερικών (βιολογικών) και έξωτερικών παραγόντων. Πολλά άτομα καταντούν εγκληματίες από άμέλεια ή σύμπτωση, χωρίς να διαφέρουν από άλλα με

«λευκή» κοινωνική συμπεριφορά ή από τον συνηθισμένο άνθρωπο σε ένα πληθυσμό. Άλλοι, αν οι περιστάσεις του βίου τους είναι ευνοϊκές, διατηρούν κανονική κοινωνική συμπεριφορά, όταν όμως περιέλθουν σε δύσκολες εξωτερικές συνθήκες, αποβαίνουν «μοιραία» έγκληματικοί. Και άλλοι πάλι, όπως και αν έλθουν οι συνθήκες της ζωής τους, σε οποιουδήποτε κοινωνικό πλαίσιο καταντούν έγκληματικοί, έστω και αν σε μερικές περιπτώσεις κατορθώνουν να αποφεύγουν την τυπική παράβαση του Π.Ν. ή την αποκάλυψη της έγκληματικής τους δράσης. Ένας οίσοδηποτε τραυματισμός αποτελεί εξωτερική επίδραση, το αποτέλεσμα του όμως στον οργανισμό, μία παροδική ή μόνιμη βλάβη, συνυφάνεται μαζί του και δημιουργεί καινούργιες βιολογικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, που και αυτές βρίσκονται σε έσωτερική συνάρτηση με τις πρωταρχικές ιδιότητες της καταβολής. Τέτοιες εξωτερικές επιδράσεις, οι οποίες μπορούν να μεταπέσουν σε έσωτερικούς έγκληματογόνους παράγοντες, είναι οι εξωγενείς άρρώστιες (κολλητική νοσήματα), απότομη ή χρόνια διαταραχή της διατροφής (υποσιτισμός), διάφορες φυσικές δυνάμεις (ραδιενέργεια). Έτσι διάφορες πλευρές της παραγωγής του εγκλήματος όπως είναι η σημασία των παθολογικών ψυχικών παραγόντων στη διαμόρφωση της εγκληματικής προσωπικότητας και στην παραγωγή του εγκλήματος, πρέπει να εξετασθούν χωριστά.

Ψυχοπαθολογία του εγκλήματος.

Οι σχέσεις του εγκλήματος με τις παθολογικές ψυχικές καταστάσεις είναι τόσο πολλές και τόσο κατάφορες, που η ψυχιατρική επιστήμη αναγκάστηκε να ασχοληθεί με εγκληματολογικά ζητήματα από τα πρώτα της κι' όλες βήματα. Στην αρχή μάλιστα εχώρισαν κάπως πρωτόγονα ιδιαίτερες νοσολογικές οντότητες με αποκλειστικά ή κυρίως εγκληματικές εκδηλώσεις, όπως είναι οι διάφορες «μονόμανιες» των πρώτων Γαλλών ψυχιάτρων (Pinel, Esquirol) Kleptomanie, Monomanie homicide κτλ. Η ψυχοπαθολογική έρευνα των εγκληματιών από τότε έχει σημαντικούς εκπροσώπους στις διάφορες χώρες, στη Γερμανία, στην Αμερική, στην Αγγλία και στη Ρωσία ιδίως μετά την επανάσταση. Μάλιστα στη Σοβιετική Ένωση συνεχίζεται η έπιστημονική αυτή προσπάθεια σε πλατύτερη βάση και με περισσότερα μέσα και έν μέρει με νέες μεθόδους και άρχες από έπιστήμονες, όπως οι Segolof, Krasnuchin, Orchanse, N. Bruhansci, Feinberg, Amenitzci, Vedensci, Brailovski, Golocolosof, Poznychei κ.ά. Η κατεύθυνση αυτή, είναι ένα κομμάτι από την «Εγκληματολογία» στην πλατιά της έννοια και εξετάζει τις κληρονομικές, συγγενείς και επίκτητες ψυχικές ανωμαλίες και διαταραχές, στη σημασία τους για την μεταβολή της προσωπικότητας και από κεί για την παραγωγή του εγκλήματος.

Όταν βάλουμε για βάση την προσωπικότητα του εγκλήματος (με την παραπάνω έννοια) για την κατανόηση της παραγωγής του εγκλήματος και όταν ξέρουμε, ότι δεν υπάρχει ένας τύπος εγκληματικής προσωπικότητας, αλλά άπειρη ποικιλία, τότε μπορούμε να καταλάβουμε, ότι η οποιαδήποτε κακή διαμόρφωση της προσωπικότητας ή η μετάπτωση στο χειρότερο μιάς καλά διαμορφωμένης προσωπικότητας έχει άμεση επίδραση στον τρόπο της κοινωνικής προσαρμογής και της κοινωνικής συμπεριφοράς του ατόμου, με τελική κατάληξη το έγκλημα. Και το αυτό, γιατί προϋπόθεση της κανονικής κοινωνικής προσαρμογής και συμπεριφοράς είναι η ψυχική ομαλότητα της προσωπικότητας.

Όσο είναι σίγουρο, πως υπάρχουν έλαττωματικά διαπλασμένες προσωπικότητες από κακές επιδράσεις του περιβάλλοντος, όπως τα άτομα, που παύει τις καλές φυσικές τους ιδιότητες καταντούν στο έγκλημα, άμα μεγαλώσουν στην αβελιότητα, την αίσχολη και την εγκληματικότητα. Ένα άλλο όμως, ακόμα πιο σημαντικό μέρος από τις ανωμαλίες προσωπικότητας, παράγεται από βιολογική (σώφωτη) ανεπάρκεια και έλαττωματικότητα. Και τέλος σε μία τρίτη κατηγορία, κανονικές προσωπικότητες μεταβάλλονται σε νοσηρές από βλάβες που προβάλλουν το γερό άτομο

και εκδηλώνονται κυρίως στον ψυχικό κόσμο, όπως συμβαίνει στις παθήσεις σχιζοφρενία, έπιληψία, παράλυση. Στην εγκληματοπαθολογία μας ενδιαφέρουν οι δυο τελευταίες κατηγορίες.

Μεγάλη σημασία έχουν και δω οι κληρονομικές ή συγγενείς ψυχικές ανωμαλίες για την παραγωγή της πρώτης και έπιμονης εγκληματικότητας στην παιδική και έφηβική ηλικία. Από τις έρευνες του Guhl (1912) βγαίνει, ότι στους εξεθλιωμένους ανηλίκους, ενώ στους 59% ή εξεθλίωση οφείλεται αποκλειστικά ή έπικουρικά στο περιβάλλον και σε 82% αποκλειστικά ή έπικουρικά στην καταβολή, οι μισοί (55% από το σύνολό τους) είναι ψυχικά ανώμαλοι απ' αυτούς σε πολύ λίγες περιπτώσεις (9%) ή ανωμαλία μένει τελείως άμετοχη στην κοινωνική κατάρρευση. Ο ρώσος ψυχίατρος Golosof σε έρευνές του (1928) διαπίστωσε ότι από τους νεαρούς εγκληματίες 58% ήταν έλαφριά όλιγοφρενικοί (βιολογικά καθυστερημένοι από παθολογικές αιτίες) και 66% ψυχοπαθείς (προσωπικότητες όχι νοσηρές, αλλά με έντονες συγγενείς ανωμαλίες ψυχικές παραλλαγές) και ότι άκριβως όρισμένες ψυχικές ανωμαλίες συντελούν χαρακτηριστικά στην βαρύτητα ή έλαφρότητα της εγκληματικής δράσης και στην ύποτροπή.

Αντίστοιχες είναι αι διαπιστώσεις για ψυχοπαθολογικές ανωμαλίες στους ανήλικους εγκληματίες και ιδίως στους ύπότροπους και τους βαριά εγκληματικούς τύπους. Στους τελευταίους καθώς και γενικά στους ενήλικους αλήτες, στις πόρνες, στους κάθε λογής εγκληματίες βρίσκουμε συχνά, πολύ συχνότερα παρά στο σύνολο του πληθυσμού, έκτος από τους ανισόρροπους, διαστρεμμένους, κάθε λογής ανώμαλους χαρακτήρες (ψυχοπαθείς), διανοητικά καθυστερημένους και παθολογικά «κουτούς» (όλιγοφρενικούς), και ψυχικά άρρωστους (ψυχωτικούς) με διάφορες παθήσεις, π.χ. σχιζοφρενικούς, έπιληπτικούς, μανιακούς, καταθλιπτικούς, παραλυτικούς. Σε μία άδημοσλεύτη ακόμα μονογραφία μου περιγράφω πολυάριθμους σχιζοφρενικούς, που μπόρεσα να εξετάσω πριν από τον πόλεμο σε διάφορα ιδρύματα της Αθήνας, οι οποίοι είχαν κάνει διάφορες εγκληματικές πράξεις (άλητεια, έπαιτεια, κλοπές, διαρρήξεις, άπάτες, έμπρησμούς, γενετήσια εγκλήματα, τραύματα, άνθρωποκτονίες).

Χαρακτηριστικό είναι ακόμα, ότι όχι μόνο μέσα στους εγκληματίες βρίσκονται πολλοί ψυχικά ανώμαλοι και άρρωστημένοι, αλλά, ότι, αν εξετάσουμε μόνο αυτούς, ένα μεγάλο μέρος έχει κάνει κι' άλλες εγκληματικές, και ένα ακόμη μεγαλύτερο είναι πολύ επικίνδυνο στην κατεύθυνση αυτή. Ιδιαίτερα από τους ψυχοπαθείς 40% γίνονται εγκληματικοί, ενώ από τον μέσον όρο ανθρώπων μόνο 3% εγκληματούν. Ο λόγος είναι φανερός. Η προσωπικότητα δεν μπορεί να προσαρμοσθεί στην κοινωνική ζωή και μειονεκτεί στον αγώνα για την αυτοσυντήρηση και αναπαραγωγή και καταναίει κοινωνικό παράσιτο. Η διαστρέφεται ή προσωπικότητα σε εγκληματική από την ίδια την ανωμαλία. Οι ψυχοπαθολογικοί μηχανισμοί, που οδηγούν στην παραγωγή του εγκλήματος, δρούν έτσι σαν εγκληματογόνοι παράγοντες είτε άμεσα, είτε έμμεσα. Στην πρώτη περίπτωση αυτό το ίδιο το ψυχοπαθολογικό φαινόμενο, μετά ψευδαίσθηση, μιά παραληρητική ιδέα, μιά παράνομη προκαλούν ή σπρώχνουν το άτομο στην εγκληματική πράξη. Στη δεύτερη περίπτωση η ψυχική άρρώστια οδηγεί απ' ευθείας το άτομο πρώτο στον κοινωνικό ξεπεσμό και παρρασισμό και από κεί ύστερα σαν φυσική συνέπεια της εξεθλίωσης στην εγκληματική δράση.

Οι διαπιστώσεις των ψυχοπαθολογικών παραγόντων του εγκλήματος μας δείχνουν από μιάν άκμή πλευρά γενικά την μεγάλη σπουδαιότητα του βιολογικού στοιχείου για την δημιουργία της εγκληματικότητας και τη σημασία ειδικά της ψυχολογικής κατεύθυνσης στη μελέτη της. Για το σκοπό αυτό στις διάφορες πολιτισμένες χώρες λειτουργούν από αρκετές δεκαετηρίδες ειδικά ιδρύματα και έπιστημονικές υπηρεσίες που έχουν τοποθετηθεί στα μέρη, όπου συγκεντρώνονται οι εγκληματίες (άστυνομία, δικαστικές φυλακές, σωφρονιστικά καταστήματα, άναμορφωτικά σχολεία κλπ.) και τους εξετάζουν στην κατεύθυνση αυτή όχι μόνο για να

ΟΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Ούλεν και Πάουερ. Οι δυο καινοί των Αθηναίων και των Πειραιωτών. Όταν έγινε η Ούλεν, πόσα δεν άκούσαμε! Έπρεπε ή έπιχειρήση να γίνει από ξένους γιατί οι Έλληνες δεν ήξεραν να κάνουν φράγματα. Έπρεπε όμως και να διοικηθεί από ξένους για να κατοκυβερνηθεί και να προκόψει μά και για να εξασφαλισθεί ή εξυπηρέτηση του ξένου κεφαλαίου. Έπρεπε να πληρωθεί το νερό πανάκριβα για να άποσβεσθούν τα έργα σύντομα και να σχηματισθεί κεφάλαιο για τα νέα έργα που θα χρειαζόνταν πολύ

ΣΤΙΓΜΕΣ

γλήγορα. Όλα αυτά έγιναν. Αποτέλεσμα. Λίγα χρόνια μετά την έναρξη λειτουργίας της ύδρευσης Μαραθώνα, οι Αθηναίοι δεν έχουν νερό να πιουν και οι Πειραιώτες αγοράζουν με το σταμνί το νερό που πουλιέται στους δρόμους, όπως την καλή παλιά εποχή, πριν γίνει το φράγμα, το νερό του Πόρου! Αλήθεια πως τα έργα έμπλουτισμού της

λίμνης που είχαν άρχισει προπολεμικά, διακόπηκαν από την έχθρική κατοχή. Είναι ζήτημα όμως προς εξέταση, αν την εποχή εκείνη των λιγερών ραχοκόκαλων και συνειδησεων για χίλια δυο άλλα ζητήματα, δε θα μπορούσε με κατάλληλο, ίσιο και πατριωτικό χειρισμό, να πετύχει και ή χορήγηση άδειας και τοιμένων για την εξακολούθηση των έργων. Τέλος πάντων ή κατοχή πέρασε, ήρθε ή λευτεριά ή άνοικοδόμηση μπορούσε ν' άρχίσει. Χρειάσθηκαν άτσαλίσωληνες από το Έξωτερικό, παραγγέθηκαν και ήρθαν και οι σωλήνες. Τοποθετούνται όμως με το ρυθμό που χρειάζεται;

αποφαινόνται για την ικανότητα του καταλογισμού τους, αλλά και για τον κατάλληλο τρόπο της μεταχείρισής τους, αδιάφορο αν είναι καταλογιστοί ή άκαταλόγιστοι. Από αυτές τις έρευνες συγκεντρώνεται και ή γενική έπιστημονική πείρα σχετικά με τα μέτρα για την καταστολή της εγκληματικότητας και την σωστή εγκληματολογική και σωφρονιστική πολιτική. Έτσι στο Βέλγιο, στην Αγγλία, στην Αμερική, στην Αυστρία, στη Γαλλία κτλ. Στη Σοβιετική Ένωση παρατηρούμε μιά καινούργια τάση για διεύρυνση και προαγωγή του κλάδου. Υπάρχουν σταθμοί εξέταστικοί για την προσωπικότητα των εγκληματιών και ιδρύθηκαν Ινστιτούτα για την βιολογική έρευνα της εγκληματικότητας, της άλητειας και της έπαιτειας, της πορνείας, της παιδικής εξεθλίωσης, της αυτοκτονίας, δίπλα στα ειδικά ψυχιατρικά τμήματα και τα Ινστιτούτα για έπαγγελματικές παθήσεις, για ψυχιατροδικαστικές πραγματογνωμοσύνες και ύπηρεσίες για τους τοξικομανείς. Έτσι διορίστηκαν σ' όλες τις φυλακές ψυχίατροι και στη Μόσχα έκτος από τους διάφορους εξωτερικούς σταθμούς προνοίας υπάρχουν 12 ψυχίατροι σε Ισάριθμες άκτίδες.

Γενικές γραμμές για την πρόληψη και καταπολέμηση του εγκλήματος.

Οι έπιστημονικές προσπάθειες για την συγκρότηση έρευνητικών σταθμών, Ινστιτούτων, εξεταστικών κέντρων για εγκληματίες, μαζί με την γενική έπιστημονική κίνηση της ψυχοβιολογίας και ψυχιατρικής, έχουν μεγάλη σπουδαιότητα σαν προϋποθέσεις για την εξέυρεση των κατάλληλων μέτρων για την περιστολή της εγκληματικότητας και τον έλεγχο των μέτρων αυτών πάνω στην έφαρμογή. Αποτελεί πιά κοινοτοπία, πως ή όργάνωσή τους δεν μπορεί να είναι άσχετη από την γενική συγκρότηση του κοινωνικού συνόλου. Δεν μπορούμε να έχουμε σωστή εγκληματολογική και σωφρονιστική πολιτική δίχως την αντίστοιχη υγειονομική, εκπαιδευτική, οικονομική, πολιτική. Το γεγονός, ότι σε μας δεν έχει γίνει ακόμα τίποτα της προκοπής στην κατεύθυνση αυτή, αποτελεί μιά εκδήλωση της γενικότερης έλληνικής πραγματικότητας. Έτσι πολλά κοινωνικά και έπιστημονικά ζητήματα τα πήραν έδω για πενιχρές πολυτέλειες, ενώ είναι άπαραίτητα κομμάτια στις σύγχρονες οργανωμένες κοινωνίες. Αποτέλεσμα φυσικό είναι, ότι λ.χ. το πρώτο δημόσιο «ψυχιατρείο» ιδρύθηκε στα 1925 (!) και εξακολουθεί να είναι ίσως μαζί με τις φυλακές το πιο χαρακτηριστικό δείγμα της νεοελληνικής άσυναρτησίας, όταν το παραβάλλουμε με «φιλανθρωπικά» καταστήματα, όπως το Ισοκομείο του Έρμυθρου Σταυρού ή το Μαευτήριο της Έλενας Βενιζέλου με την φανταχτερή τους πολυτέλεια, που εξυπηρετούν κυρίως τους πιο εύπορους.

Η περιοχή λοιπόν αυτή της εγκληματολογίας και σωφρονιστικής στις πρακτικές έφαρμογές τους είναι σε μας πέρα-πέρα χέρσος. Τέτοιες έλλείψεις παρουσιάζουν δυο όψεις με θετική σημασία: από την μιά έπιτρέπουν ελεύθερη έφαρμογή των πιο σωστών μέτρων χωρίς έμπόδια από δοσμένες άντικανονικές λύσεις, που με τη μακρόχρονη έφαρμογή τους θα είχαν δημιουργή-

σει δυσκολομετάβλητη πραγματικότητα—και από την άλλη προβάλλουν άμπολλες άξιώσεις για άμεση ικανοποίηση των άναγκών, που μένουν σε πολύ μεγάλη έκταση έγκαταλημένες και δεν αφήνουν περιθώρια για έλαστικές προσαρμογές και άναπροσαρμογές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, κάθε μέτρο, που θα πάrouμε για τον περιορισμό της εγκληματικότητας, σαν κοινωνικής ανωμαλίας, πρέπει να το δούμε μέσα στο εύρονο πλαίσιο της λαϊκής άνοικοδόμησης. Όχι μόνο γιατί ή εγκληματολογική και σωφρονιστική πολιτική άποτελούν ένα κομμάτι της, αλλά γιατί ή έφαρμογή κατάλληλων μέτρων στην περιοχή αυτή προϋποθέτει άνάλογες λύσεις και σ' όλες τις άλλες περιοχές.

Είναι δύσκολο να πεί κανένας, που τελειώνουν τα γενικά και που άρχίζουν τα ειδικά μέτρα κατά του εγκλήματος. Αναμφισβήτητα ή οικονομική άνοικοδόμηση, ή εξαφάνιση της άνεργίας, ή εξασφάλιση για τις άρρώστιες και τα γερατιά είναι από τα πιο σημαντικά μέτρα κατά της εγκληματικότητας. Το ίδιο και τα ζητήματα κατοικίας (άποτροπή συνοσιτισμού πολυμελών οικογενειών σε στενούς χώρους), προστασία της μητρότητας (για κοινωνικούς και βιολογικούς λόγους), της παιδικής και έφηβικής ηλικίας, ή όργάνωση της γενικής (σωματικής υγιεινής, της εκπαίδευσης και λαϊκής διαφώτισης), ή καταπολέμηση της άλητειας, της πορνείας και των τοξικομανιών και ειδικότερα ή όργάνωση της άνυπαρκτής σε μας ψυχικής υγιεινής σ' όλους τους κλάδους της (!).

Σε γενικότατες γραμμές δείχνουμε ακόμα τα πιο ειδικά μέτρα για την περιστολή της εγκληματικότητας που το καθένα αποτελεί ένα ιδιαίτερο θέμα μελέτης μέσα στο εύρο πλαίσιο της λαϊκής άνοικοδόμησης. Για πολλά από τα ζητήματα αυτά λείπουν και οι πιο στοιχειώδεις προϋποθέσεις ακόμη σε μας για την πραγματοποίησή τους.

α'. Αναδιοργάνωση των εγκληματολογικών ύπηρεσιών, που παρλαβαίνουν τις άστυνομικές, εισαγγελικές και άνακριτικές ύπηρεσίες.

β'. Ιδρύση «δικαστικών κρατητηρίων» για προφυλακισμένους με ειδικές ψυχοβιολογικές και ψυχιατροδικαστικές ύπηρεσίες.

γ'. Καθορισμός ειδικών «ποινικών» δικαστών και δικαστών ανηλίκων.

δ'. Ειδικά καταστήματα για ανηλίκους, που διατρέχουν τον κίνδυνο να εξεθλιωθούν ή παρουσιάζουν κι' άλλες εγκληματική δράση.

ε'. Αναδιοργάνωση των «σωφρονιστικών» ύπηρεσιών και καταστημάτων με αντίστοιχες ψυχοβιολογικές και ψυχιατρικές ύπηρεσίες στις δύο βασικές κατευθύνσεις των κανονικών και των ψυχοπαθών εγκληματιών.

στ'. Ιδρύση ψυχιατρικού καταστήματος άσφαλείας και τοξικομανών.

ζ'. Όργάνωση εξωτερικής κοινωνικής άναπροσαρμογής για τους άποφυλακισμένους εγκληματίες σε συνδυασμό με την εξωτερική κοινωνική πρόνοια ψυχικής υγιεινής.

(1) Για το ζήτημα αυτό θα δημοσιεύσουμε ξεχωριστά άρθρο.

Έχουν εκτελεσθεί σύγκαιρα οι απαιτούμενες προετοιμασίες; Ποιός μπορεί τα ξέρει αυτά τα μυστήρια; Μεταξύ της Έταιρείας που διευθύνει αόραρχα και του προϊστάμενου Υπουργείου, πού, όπως όλα καλώς της εποχής μας, κρατεί σιωπή Σφίγκας στα μεγάλα ζητήματα, κανείς από τους κοινούς θνητούς δεν είχε σε θέση να μάθει τίποτα.

Όσο για την Πάουερ, πριν από λίγο καιρό, απόλυσε προσωπικό. Έθαψαν λοιπόν ο κόσμος. Για δες τι ώρα διοικείται αυτή η Έταιρεία. Ρωλόι πηγαίνει! Στρώσαν οι δουλειές της, δε χρειάζεται προσωπικό και σχολάζει τους υπεραριθμούς. Έπληγε κι ο διευθυντής της στο Έξωτερικό να ρυθμίσει μερικά ζητήματα και ξαναγύρισε. Ελάχιστους μήνες μετά, η Αθήνα και ιδιαίτερα ο Πειραιάς, δεν έχουν ρεύμα. Διακόπτεται περιοδικά το ρεύμα, λέει, για να γίνουν επισκευές στα ηλεκτροπαραγωγικά μηχανήματα. Μπρέ τι συμβαίνει εδώ; Αφού έχουν ανάγκη από επισκευές τα μηχανήματα, γιατί απολύθηκαν οι τεχνίτες; Και αφού πήγαμε στην Έδρα της Έταιρείας, πώς δεν κανονίσαμε καμιά καινούργια μονάδα να ενισχύσουμε τις εγκαταστάσεις; Η Έταιρεία όμως, έχει κι αυτή προϊστάμενο Υπουργείο. Τι κάνει αυτό το Υπουργείο; Ποιά μέτρα πήρε; Ός πότε θα βαστήξει αυτή η περιοδική διακοπή; Να μιά σειρά ερωτήματα που στην Αγγλία θα φθάναν ως τις Βουλές εδώ όμως στην... Έλλάσια (αλήθεια δεν είχε καλύτερα να λέμε Έλλάσια κατά το Μαλαισία, Παπουασία, Πολυνησία, Ίνδονησία κλπ. αντί να λέμε Ελλάδα, έτσι όπως καταντήσαμε;) δεν αξίζουν καμιάν απάντηση!

● Η ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΣΕΚ

Τι γίνεται μ' αυτήν την συγκοινωνία των Σιδηροδρόμων του Έλληνικού Κράτους; Μαθαίνουμε ότι πρέπει να επισκευασθούν οι διαβάσεις στα χλμ. 28 και 36 για να πάει το τρένο ως τη Θήβα, τα γεφύρια της Λιβαδίας για να πάει ως τη Λιβαδιά, ή γέφυρα Αμφικλείας για να πάει ως τη Γραβιά και... τότε θα αρχίσουν τα έργα! Γιατί οι σοβαρές βλάβες είναι στο τμήμα χλμ. 196 ως Δομοκό. Μαθαίνουμε ακόμη ότι ήλθαν από το Έξωτερικό οι γέφυρες. Γιατί δεν τοποθετούνται; Μήπως δεν είναι έτοιμα τα ποταμικά των γεφυρών; Γιατί αν αυτό το τελευταίο συμβαίνει, για γεφύρια με κτιστά ποταμικά, είναι ένοχη απέναντι στην κοινή συνείδηση και η διοίκηση των ΣΕΚ και η υπηρεσία έλέγχου του Υπουργείου Μεταφορών. Δεν είναι τεχνικά νοητό να παραγγελθούν τα γεφύρια, με τις σημερινές δυσκολίες εκτελέσεων και μεταφορών, να έτοιμασθούν, να ρθούν στην Ελλάδα και να μην είναι έτοιμα τα βά-

θρα. Ένας χρόνος έχει περάσει από την απελευθέρωση. Το φράγμα του Αχελώου αν έπρεπε να γίνει θα είχε προχωρήσει κατά το ένα τέταρτο. Όχι δυομισι ποταμικά. Μ' αυτόν τον ρυθμό τότε θα καθυστερούν και θα επισκευασθούν οι σήραγγες και οι γέφυρες της ορεινής περιοχής ως το Δομοκό που είναι οι σημαντικότερες; Μήπως οι ΣΕΚ υπολογίζουν να άποκα αστήσουν τη σιδηροδρομική συγκοινωνία σε πεντέξι χρόνια; Γιατί, καί πώς πάμε, για κεί τραβάμε.

● Η ΣΤΑΦΙΔΑ

Οι πληροφορίες που μας έρχονται από την Πελοπόννησο φανερώνουν την τρομακτική δυστυχία που απειλεί το λαό της. Κ' είναι η Πελοπόννησος από τα πιο πυκνοκατοικημένα κομμάτια της χώρας μας. Η μοναδική έλπιδα της για την επιβίωση του λαού της, κατά τον επερχόμενο χειμώνα, ήταν τα πολύτιμα προϊόντα της, τα σύκα και η σταφίδα. Η έφετηνη όμως μικρή παραγωγή, που δεκατίσθηκε κι από τις αρρώστιες, χάρη στην ανικανότητα του Κράτους να εφοδιάσει με φάρμακα τον παραγωγό έδωσε ένα φοβερό χτύπημα στις δυνατότητες και για την πιο μίζερη έστω διαβίωση του Πελοποννησιακού λαού. Κι' ενώ το Κράτος έπρεπε να προστατέψει τη λίγη παραγωγή Σταφίδας και Σύκων που απόμεινε, ορίζοντας τιμές ασφαλείας τουλάχιστο ίσες με το κόστος της παραγωγής, τις ορίζει και κάτω από το 1/3 του κόστους. Κι' έτσι δίνεται η ευκαιρία στους εκμεταλλευτές, στους κάθε λογής σταφιδοπατέρες και τους δήθεν προστατευτικούς οργανισμούς, να οργανώσουν γύρω από τα μοναδικά αυτά προϊόντα της Πελοποννήσου και άλλων περιφερειών της Χώρας μας και ν' αρπάξουν από τα χέρια του παραγωγού και τη μοναδική του έλπιδα, πετώντας του λίγα κουρελόχαρτα.

Αν δεν θέλει το Κράτος να μάς αναγκάσει να γίνουμε μάρτυρες, ενός καινούργιου δράματος πείνας και δυστυχίας χειρότερου και κείνου της κατοχής, οφείλει να σπεύσει να πάρει μέτρα για την προστασία των Σύκων και της Σταφίδας. Τιμή ασφαλείας, ίση με το κόστος της παραγωγής, συγκέντρωση των προϊόντων από τις συνεταριστικές οργανώσεις και ανταλλαγή με βιομηχανικά προϊόντα και τρόφιμα είναι τα στοιχεία της ορθής λύσης του προβλήματος.

● Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΚΕΜΠΕΚ

Το παγκόσμιο ραδιόφωνο, ο παγκόσμιος Τύπος, ακόμα κι' ο Έλληνικός Τύπος—έστω και με ψιλά γράμματα—αναγγέλλουν ότι στο Κεμπέκ—πού της γής κείται άραγε;—συνέρχεται η Διάσκεψη Γεωρ-

γίας και 'Επισιτισμού των Ένωμένων Έθνών.

Όλα τα Ένωμένα Έθνη, πεινώντα και μ' ή, σπεύδουν να πάρουν μέρος στη Διάσκεψη, για να επιλύσουν τα προβλήματά τους. Η Γεωργία, η Αλβανία, η Δασοκουλά, το Εμπόριο, η Στατιστική, η Διατροφή είναι τα θέματα που θα συζητηθούν.

Στη μακρινά όμως Χώρα μας, με τους καριωτάτους άρχοντές της, κανείς δεν φαίνεται να συγκινείται, ότι όσες τουλάχιστο πληροφορίες έχουμε ως την ώρα. Κι' έτσι η Ελλάδα θα λάμψει και πάλι με την απουσία της από τη διάσκεψη αυτή, όπως και από τόσες άλλες παγκόσμιες συνδιασκέψεις.

Αλλά γιατί τάχα να παρασταθεί η Ελλάδα; Μήπως αντιμετώπιζει λιμό για τον επερχόμενο χειμώνα; Μήπως κινδυνεύουν τα χωράφια της να μείνουν άσπαρτα; Μήπως της λείπουν τα λιπάσματα, τα φάρμακα, τα μηχανήματα, τα ζώα, τα εργαλεία; Μήπως οι παραγωγοί της δεν διανέμουν δωρεάν τα Σύκα, τη Σταφίδα τον Καπνό και αβύριο και το λάδι τους; Μήπως τα δάση της έχουν καταστραφεί; Η μήπως οι ψαράδες της είναι πιασμένοι οι ίδιοι στα δίχτυα της δυστυχίας και της εκμετάλλευσης; Όχι βέβαια.

Δεν ξαίρει κανείς τι να κάνει; Να κλάψει ή να γελάσει; Όχι! Προτιμώτερο είναι να προσπαθήσει να γίνει κι' αυτός πρωθυπουργός, υπουργός ή έστω και ύφυπουργός. Έτσι, τουλάχιστο, θα λύσει τα δεινά του προβλήματα. Και ο λαός; Ας πάει να χαθεί! Μας έχει καθίσει στο στομάχι. Τις έννοιες του θάχουμε τώρα;

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ:

Στο άρθρο «Η Υδρευρυτική αξιοποίηση και ο Αναγκαστικός Νόμος 2220/40» το φύλλο μας αριθ. 8 να γίνουν οι εξής διορθώσεις: Σελ. 185 στήλη II στίχ. 45 να γραφτεί «1400 εκατομμυρίων ΩΚΒ» αντί «1400 χιλιάδων». Σελ. 186 στήλη II στίχ. 12 να γραφτεί «Έξωτερικό» αντί «Εσωτερικό». Σελ. 187 στήλη II στίχ. 2 να προστεθεί μετά τη φράση «γιατί υπολογίζουμε» η φράση: «σε πολύ μεγαλύτερη παροχή, ύψιότερο φράγμα, κατασκευή της ενάερας γραμμής ως την Αθήνα». Μετά απ' αυτήν τη φράση ακολουθεί η λέξη «και» του κειμένου.

Στο άρθρο «Μελέτη για την ανάπτυξη των Αγροτικών Βιομηχανιών» του κ. Σ. Κ. Καλογερέα, 8ον τεύχος «Ανταίους» σελ. 189 στίχος 57 στήλη πρώτη, παραλείφθη να σημειωθεί ότι η σημασία του όρου Ε είναι τα κατά στρέμμα ημερομίσθια.

Σ. ΚΑΛΟΓΕΡΕΑ: ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

Η μελέτη του Σ. Καλογερέα θα εξακολουθήσει στο πρόχειρο.

ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ
ΒΙΒΛΙΑ

ΘΑ ΤΑ ΒΡΗΤΕ
ΣΤΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΟΙΚΟ

“ΚΟΡΥΔΑΛΟΣ”

ΣΤΑΔΙΟΥ 51 — ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΑ 35.100 & 23.424

ΧΑΡΤΙΚΑ
ΓΡΑΦΙΚΗ ΥΛΗ
ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΙΔΗ
ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ

“Ολα σε τιμές άσυναγώνιστες

“ΒΙΒΛΙΟΧΑΡΤΕΜΠΟΡΙΚΗ”
ΣΤΑΔΙΟΥ 51 — ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΑ 35.100 & 23.424

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

ΟΔΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 7 • ΤΗΛΕΦΩΝΟ 52.334

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ:

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΓΩΝΕΣ (1935-1945)

- Συλλογή των αποφάσεων των άνωτάτων σωμάτων του Κ.Κ.Ε. από το 6^ο Συνέδριο (1935) μέχρι το 7^ο Συνέδριο, με εισαγωγή την ιστορική Απόφαση της 6ης ολομέλειας—1934, με πρόλογο του Γ. Ζέβγου. Η Βίβλος άνδρώσεως του Κ.Κ.Ε., πού, μέσα στους αίματηρούς άγώνες της δεκαετίας 1935—1945, έγινε το μεγαλύτερο πολιτικό κόμμα της χώρας. Απαραίτητο βοήθημα για κάθε πολίτη που πρέπει να ξαίρει την ιστορία και τη δράση του Κ.Κ.Ε., βγαλμένη μέσα από τα επίσημα ντοκουμέντα.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ Σ' ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ:

Ζ. Ζωγράφου—Γ. Ζέβγου—Β. Μπαρτζιώτα: ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ—ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ
Ν. Ζαχαριάδη: ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

“ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ,” ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ Κ.Σ. ΤΗΣ ΕΠΟΝ

Τό περιοδικό της Έλληνικής Νεολαίας πού μελετά τα προβλήματά της κι' εκφράζει τούς πόδους της.

Τό περιοδικό πού δίνει στους νέους τη μόρφωση, τη χαρά, και την προοδευτική διαπαιδαγώγηση, κυκλοφορεί κάθε 1η και 15η του μήνα.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Οί καλύτεροι λογοτέχνες και παιδαγωγοί.
ΖΗΤΕΙΣΤΕ άπ' τα περίπτερα και τούς έφημεριδοπώλες τη

“ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ,”

ΓΡΑΦΙΚΑ ΤΕΧΝΑΙ Π. Α. ΔΙΑΛΗΞΕΜΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧΜΕΣ 150

"ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ," Α. Ε.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 4 — ΤΗΛΕΦΩΝΟ 35.347

ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Δ. ΓΛΥΝΟΥ: «Τὰ σημερινὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ»

Τὸ τελευταῖο ἔργο τοῦ μεγάλου ἀναγεννητῆ. Ἀνάλυση τῶν βασικῶν προβλημάτων ποὺ ἀπασχολοῦν σήμερον τὸν ἑλληνικὸ λαό. Πῶς πρέπει νὰ λυθεῖ τὸ ἐθνικὸ καὶ τὸ πολιτικόν. Φροντισμένη καὶ συμπληρωμένη ἐκδόσις, μὲ 80 τέτσελες εἰς χαρτὶ ἱλοστράσιον τὴν τελευταία φωτογραφία τοῦ συγγραφέα. Δραχμὲς 450.

Ν. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗ: «Ὁ ἀληθινὸς Παλαμᾶς»

Ἡ τελευταία διορθωμένη καὶ θεωρημένη ἐκδόσις τοῦ πολὺκροτου ἔργου τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κ.Κ.Ε., μὲ εἰσαγωγὰς, ξυλογραφίας τοῦ Τάσσου κλπ. Ἡ κοινωνικὴ τοποθέτησις τῆς νεοελληνικῆς διανόησης. Τὰ κριτήρια. Λασκαράτος, Ροῖδης, Παπαδιαμάντης. Ἡ ἀρχαιοελληνικὴ κληρονομία καὶ ἡ μελέτη τῶν νεοελληνικῶν προβλημάτων. Ἡ πρώτη μελέτη μὲ τὴν μέθοδον τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ τῆς πνευματικῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας. Κοινὴ ἐκδόσις δραχμ. 500.—Ἐκδόσις πολυτελείας μὲ τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέα δραχμ. 1.400.

Γ. ΖΙΟΥΤΟΥ: «Ὁ Τύπος στὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία»

Ὁλοκληρωμένη μελέτη γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος τοῦ Τύπου. Ἀνάλυση τῆς κρίσεως τοῦ Τύπου στὸ καπιταλιστικὸ καθεστῶς. Γενικὲς ἀπόψεις γιὰ τὸν ἑλληνικὸν τύπον. Μέτρα γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Τύπου στὸ λαϊκὸ κράτος. Ἡ πρώτη μελέτη ἐφαρμοσμένης πολιτικῆς Τύπου στὴ χώρα μας. Δραχμ. 450.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Γ. ΖΕΥΓΟΥ: «Σύντομη μελέτη τῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας» (Μέρος Α΄.)

Ἐπιστημονικὴ μελέτη τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας γιὰ τὴ σωστὴ κατανόησιν τῶν ιδιομορφιῶν τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας καὶ τὴ γνώσιν τῶν ἱστορικῶν προβλημάτων τῆς, τῆς πορείας, τῆς πάλης γιὰ τὴ λύσιν τους, τοῦ γιατί δὲν λύθησαν καὶ πῶς θὰ λυθοῦν. Τὸ ἀπαραίτητο βοήθημα κάθε ἑλλήνα γιὰ νὰ μάθῃ τὴν ἀληθινὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους του. Δραχμ. 650.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (ΤΟΜΟΣ Α΄.)

Τὸ μνημειώδες ἔργο ποὺ συντάχθηκε κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεση καθοδήγησιν καὶ προσωπικὴν συνεργασίαν τοῦ Στάλιν. Στὸ 4^ο κεφάλαιον περιλαμβάνεται ἡ περίφημη § 2 γιὰ τὸ διαλεκτικὸν καὶ ἱστορικὸν ὕλισμόν—ἔργο τοῦ Στάλιν—ἡ πληρέστερη καὶ διαυγέστερη μελέτη ποὺ ἔχει γραφεῖ. Δραχμ. 900.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ:

ΡΟΖΕΝΤΑΛ - ΓΙΟΥΝΤΙΝ: «Μικρὸ Φιλοσοφικὸ Λεξικόν»

Τὸ πρῶτον στὴ χώρα μας λεξικὸν φιλοσοφικῶν ὄρων καὶ ἐννοιῶν. Περιέχει τοὺς ὅρους καὶ ἐννοιαι ποὺ συναντᾷ κανεὶς στὰ κλασσικὰ κείμενα τοῦ μαρξισμοῦ—λενινισμοῦ. Ἀπαραίτητον βοήθημα γιὰ τὴν κατανόησιν τῆς μαρξιστικῆς—λενινιστικῆς κοσμοθεωρίας.

ΣΕΓΛΑΑ: «Δραχὲς Πολιτικῆς Οἰκονομίας»

Τὸ βασικὸν βοήθημα γιὰ τὴν πρώτην κατατοπίσιν στὴ μαρξιστικὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν.

Κ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ: «Γύρω ἀπὸ τὸ Δεκέμβρη»

Πολιτικὰ ἄρθρα, πρὶν, κατὰ καὶ μετὰ τὸ Δεκέμβρη, μὲ εἰσαγωγὴν τοῦ συγγραφέα.